

**vakblad voor
informatieprofessionals**

INFORMATIE ZOEKEN, VINDEN EN VINDBAAR MAKEN:

Pleisters tegen misinformatie

Deel 5 van 'Achter
het nepnieuws'

Toeslagenaffaire

Renske Leijten
over overheidsfalen
en open informatie

Victorines 2021

Karaokelezen ter
leesbevordering

Boekrecensie

Over Google Books
en de universele
digi-bibliotheek

2021 | 09

VOGIN- IP-LEZING IN VIJF THEMA'S

COLOFON

IP is samen met Informatie-professional.nl het onafhankelijke platform voor de informatiespecialist van vandaag en morgen. De lezers werken in de informatie-, bibliotheek-, archief- en erfgoedwereld.

ISSN: 1385-5328

IP is een uitgave (25ste jaargang) van Uitgeverij IP
Charlotte van Pallandtlaan 18,
2772 TR Voorburg
tel. 06-223 75 75 9
www.informatieprofessional.nl

redactieadres

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18,
2772 TR Voorburg,
tel. 06-223 75 75 9,
e-mail redactie@informatie-professional.nl

redactie

Marjo Bakker, Maarten Brinkerink,
Wilbert Helmus, Dafne Jansen,
Vincent M.A. Janssen,
Leen Liefsoens, Cindy Lammers
(hoofdredacteur), Matthijs
van Otegem, Mirjam Raaphorst,
Eric Sieverts en Daniël de Vette

vormgeving

Eric van den Berg,
egfvdberg@upcmail.nl
Tom van Staveren,
graphicisland@upcmail.nl

medewerkers aan dit nummer

Laurie Bastemeijer, Anne van
den Dool, Willem Jan Faber, Rob
Feenstra, Frank Huysmans, Marijn
Mostart, Manon Nout-Clements,
Bert Zeeman

abbonementen

Voor abonnementsprijzen
en andere informatie zie
Informatieprofessional.nl

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren:
Kyra Veenhuijsen, e-mail
k.veenhuijsen@bureauvanvliet.
com, tel. 023-571 47 45.
Zie voor een overzicht van de
mogelijkheden en de mediakaart
ook informatieprofessional.nl

Het verlenen van toestemming
tot publicatie in dit tijdschrift
strekt zich tevens uit tot het
in enigerlei vorm elektronisch
beschikbaar stellen.

INHOUD

10

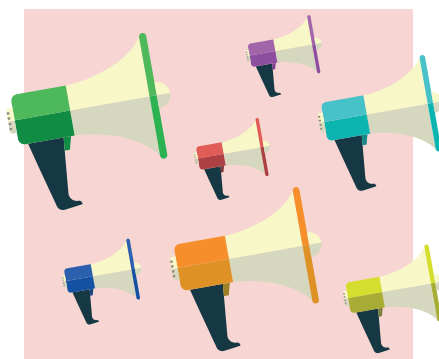
Zoeken & vinden

In de relatief coronamaatregelenrijke *window* in oktober was er na anderhalf jaar weer een live VOGIN-IP-lezing in de OBA in Amsterdam. Een terugblik in vijf thema's.

14

Achter het nepnieuws #5

In een serie van zes artikelen duikt Vincent M.A. Janssen, complotdenker-in-opleiding, in de wereld van misinformatie, fake news en aanverwante begrippen. Deel 5: pleisters en remedies.

16

Along Came Google

De hoop dat Google Books zou leiden tot een 'universele digitale bibliotheek' is helaas vervlogen, weten de auteurs van *Along Came Google*. Bert Zeeman nam het boek onder de loep.

RUBRIEKEN

04

Data in beeld

Tuin der digitale Lusten

09

IP Lingo

Informatieliefde

19

Column Frank Huysmans

Barbarij

32

KB Onderzoekskroniek

Beter zoeken met micro-elektronica

33

Gespot

Symbiosis

20

Toeslagenmissers

De Ketelaarlezing werd dit jaar gehouden door Renske Leijten, SP-Kamerlid en lid van de Parlementaire Onderzoekscommissie Kinderopvangtoeslag. Enkele highlights uit haar voordracht.

22

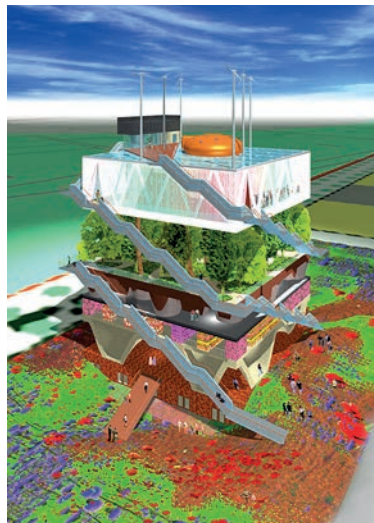
Victorines 2021

Van de dertien inzendingen wonnen er dit jaar twee een Victorine: PLEK3 (initiatiefprijs) en Laurie Bastemeijer (scriptieprijs) voor haar onderzoek naar audioboeken. *IP* vroeg haar om uitleg.

26

Digi-architectuur

Hoe richt je een goed digitaal archief in en hoe ontsluit je het vervolgens weer op een interactieve manier? De expositie *MVRDVHNI: The Living Archive of a Studio* geeft antwoord.

HAPPY DIGITAL 2022!

Nog met enige regelmaat stijgen stinkende dampen op uit de beerput die toeslagenaffaire heet. Informatievoorziening is een begrip dat onlosmakelijk verbonden is met deze kwestie. Het ging jarenlang mis in de toekenning van de kinderopvangtoeslag. Gebrandmerkt als fraudeur op basis van foutieve en moedwillig achtergehouden informatie, met een dikke schuld en je leven in misère – ga er maar aan staan. Daar komt bij dat de onderzoekscommissie in haar poging de onderste informatiesteen boven te krijgen, heeft moeten constateren dat ook zij niet in alle stenen inzage heeft gehad. Het beeld is nog steeds niet compleet. Volkomen begrijpelijk dus dat commissielid Renske Leijten (SP) het liever heeft over toeslagenschandaal – ‘Affaire is te frivool’. Ze gaf een ontluisterend inkijkje in het geheel tijdens de jaarlijkse Ketelaarlezing van het Nationaal Archief.

REDACTIONEEL | Cindy Lammers

Nu zijn er – natuurlijk en uiteraard – mea culpa’s, excuses en ontslagen geweest (al vraag ik me af hoe het zit met alle betrokken ambtenaren bij de Belastingdienst), en zijn er initiatieven opgetuigd om de boel vlot te trekken. Rapporten met verbeterpunten, nieuwe afdelingen, nog meer rapporten, tools, tricks en tips ... Als dat maar goed gaat. Daarnaast zijn ze in het Haagse naarstig op zoek naar informatie-specialisten – wellicht dat je de advertenties daarvoor hebt zien langskomen. Een uitdaging, *to say the least*, die ook iets vraagt van je persoonlijke ethiek. Benieuwd wie zich geroepen voelt.

Het is vooral te hopen dat we binnen afzienbare tijd verbetering gaan zien, en dat de gedupeerde gezinnen een goed 2022 tegemoet gaan, in rust en geluk. Dat laatste wenst de redactie van *IP* jou ook toe. Op naar een hybride jaar met papieren en digitale magazines! <

34

Gelezen

Studie- en leesvoer voor IP'ers

36

Verenigingen

Beroepsverenigingsnieuws

38

Lifehacking

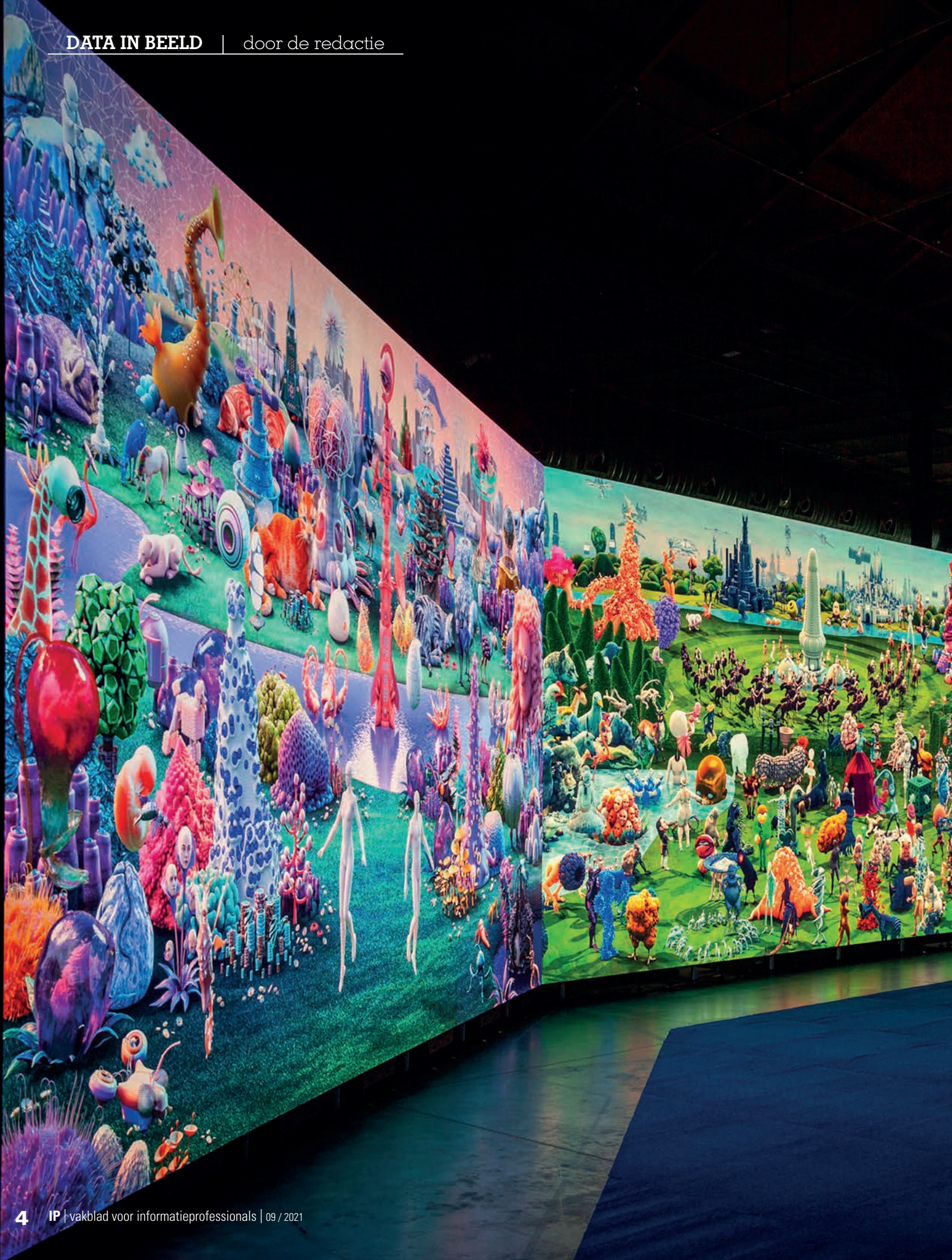
Waar is mijn bestand?

39

Favorieten

Manon Nout-Clements

TUIN DER DIGITALE LUSTEN

Het hangt in het Prado in Madrid, het drieluik *De Tuin der Lusten* van Jheronimus Bosch. Een werk uit de late middeleeuwen, maar met afbeeldingen die nog steeds tot de verbeelding spreken en die voer bieden voor hedendaagse interpretatie. Daarom bracht Colección SOLO op een meer contemporaine locatie in Madrid,

Matadero, vijftien kunstenaars bijeen die via een scala aan media – AI, geluid, digitale animatie, installatie, schilder- en beeldhouwkunst – reflecteren op de tijdloze, universele thema's die in *De Tuin der Lusten* aan bod komen. Hieronder ook de digitale animatie *Speculum* van het Nederlandse informatietijdperk-kritische collectief Smack. *Paradijs, Eden* en *Hel* op 21 bij 4 meter. <

Meer over de tentoonstelling *The Garden of Earthly Delights* vind je op pagina 6.

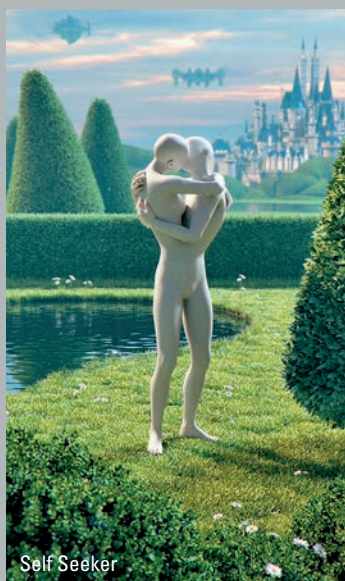
Vervolg
van
pagina
4 - 5

UITNODIGING TOT GESPREK OVER 'DE SAMENLEVING EN WIJ'

Vijftien internationale artiesten nemen deel aan de tentoonstelling *The*

Garden of Earthly Delights, samengesteld door Colección SOLO in Madrid. Doel: een hedendaags

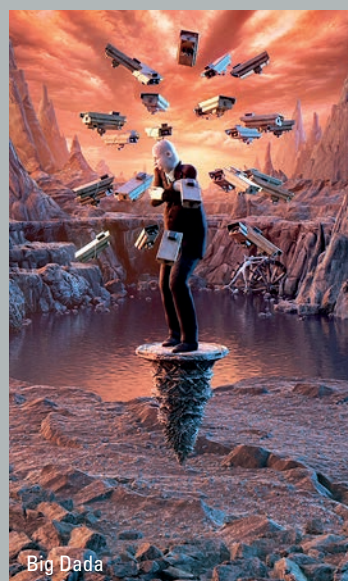
Self Seeker

Mother

Cyberbullying

Big Dada

perspectief bieden op het vijftiende-eeuwse meesterwerk *De Tuin der Lusten* van Jheronimus Bosch via onder meer kunstmatige intelligentie, geluid, digitale animatie, installatie, schilder- en beeldhouwkunst. Een opvallende deelnemer is het Nederlandse collectief Smack en zijn grootformaat digitale animatie *Speculum*.

Smack werkt met computergegenereerde beelden en 3D animatie, en produceert films en digitale kunst geïnspireerd door de hedendaagse cultuur. Bekend werd het met de videoclip voor het nummer *Witch Doctor* van De Staat. In zijn werk onderzoekt Smack massagedrag, surveillance, branding en persoonlijke identiteit in het informatietijdperk. Net als het originele schilderij *De Tuin der Lusten* in het Prado, dat volgens sommige kunsthistorici destijds als uitgangspunt voor een gesprek werd gebruikt, nodigt Smacks *Speculum* uit tot een dialoog over wie we zijn en over de samenleving die we hebben opgebouwd.

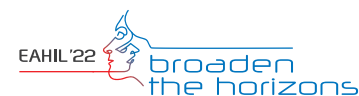
'Technological horrors'

Speculum begon ooit als *Paradise*, dat in opdracht van het Stedelijk Museum Breda (voorheen MOTI) werd gemaakt. Colección SOLO verwierf het in 2017 en ondersteunde Smack om *Eden* en *Hel* te ontwikkelen, waarmee het totale werk dat nu bekendstaat als *Speculum* werd voltooid. *The Guardian* beschreef het als een 'post-natural garden of technological horrors'.

Het geheel is tot 27 februari 2022 te zien tijdens de tentoonstelling *The Garden of Earthly Delights* in het Matadero Centro de Creación Contemporánea in Madrid. Wie dichterbij naar het werk wil kijken, kan naar Rotterdam. Daar maakt *Speculum* onderdeel uit van *Remastered*, een digitale belevingsruimte waarin 'oude Hollandse Meesters bewerkt door nieuwe Hollandse Meesters' te zien zijn.

> thegardenofearthlydelights.art
> studiosmack.nl <

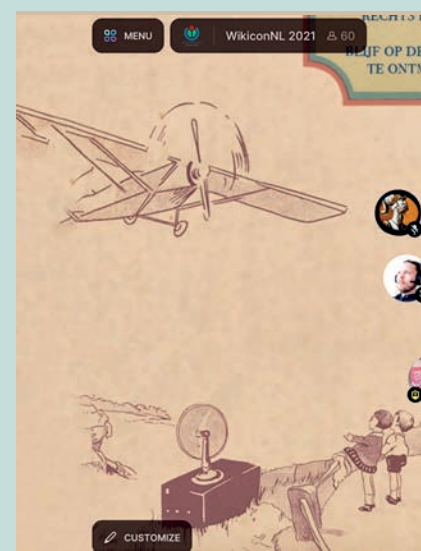
EAHIL-CONGRES INFORMATIESPE

Van 1 tot en met 3 juni 2022 vindt in congressentrum de Doelen in Rotterdam EAHIL, het jaarcongres van de European Association for Health Information and Libraries, plaats. Het is voor het eerst sinds 1998 dat EAHIL in Nederland wordt gehouden.

TERUGBLIKKEN WIKI

Het twintigjarige Wiki organiseerde vorige maand weer zijn WikiconNL, de conferentie over Wikipedia, Wikimedia, digitaal erfgoed en onderwerpen als auteursrecht en (linked) open data. Online dit keer. Vrijwilligers zoals Hay Kranen, Edo de Roo en Henkvd toonden hoe zij Wikipedia

VOOR (MEDISCH) INFORMATIEPROFESSIONALS IN ROTTERDAM

In deze drie dagen hoopt de organisatie zo'n driehonderd informatieprofessionals uit binnen- en buitenland te verwelkomen die met name werken in het medisch vakgebied. Het EAHIL-congres is echter ook interessant voor IP'ers die in een andere sector werkzaam zijn. Door cursussen, workshops, presentaties en posters zullen de aanwezigen kennis delen en discussies voeren over diverse onderwerpen.

Call for abstracts geopend

Het centrale thema luidt 'Broaden the horizons – diversity, partnership and innovation with a human touch'. Subthema's tijdens het congres zijn: professionals verbonden, data, evidence synthesis, onderwijs, bronnen en statistieken. Op dit moment is de call for abstracts geopend, deze zal sluiten op 9 januari 2022. Naast de genoemde thema's staat de organisatie open voor abstracts over andere onderwerpen die informatieprofessionals relevant vinden.

Meer informatie en het formulier om abstracts in te sturen zijn te vinden op eahil2022.nl.

<

OP CONNL 2021

bewerken, vaak met een nieuwe invalshoek: een focus op afbeeldingen, kaarten, of artikelen die deels met een script worden geschreven op basis van Wikidata. Partners uit de culturele sector, zoals Het Nieuwe Instituut en Naturalis, gingen dieper in op de inzet van Wikimedia-projecten voor

linked open data. De conferentie toonde ook uitdagingen op het gebied van meer diverse inhoud: hoe kunnen Wikimedia-projecten beter de realiteit van intersekse personen beschrijven, welke bias kan via onderzoek in Wikidata worden ontdekt, en hoe kunnen de Duurzame Ontwikkelingsdoelen ook op Wikipedia goed worden ingebed. Je kunt delen van de conferentie teruglezen of -kijken op commons.wikimedia.org/wiki/Category:WikiconNL_2021.

WRR-RAPPORT: 'AI VERANDERT ONS LEVEN, DAT VRAAGT OM DUIDELIJKE KADERS'

Tijdens het ECP Jaarfestival 2021, het jaarlijkse evenement van ECP | Platform voor de Informatie-Samenleving, is het adviesrapport *Opgave AI. De nieuwe systeemtechnologie van de WRR* gepresenteerd.

Wat is de rol van de overheid bij de inbedding van artificial intelligence (AI) in onze samenleving? En wat zijn de uitdagingen? Volgens Corien Prins, voorzitter van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), heeft de snelle ontwikkeling van AI 'een niet te voorspellen effect'. Daarom stelt de raad dat de overheid aan de slag moet, bijvoorbeeld met een brede wetgevingsagenda op het gebied van AI.

'Artificiële intelligentie is niet zomaar een technologie, maar een die de samenleving fundamenteel zal veranderen', aldus de WRR. Daarom komt de raad met aanbevelingen voor de vijf opgaven waar zowel overheid als samenleving voor staat. Zo moet het voor burgers duidelijker worden wat AI inhoudt (demystificatie). Dit maakt de technologie toegankelijker en verlaagt de drempel voor de toepassing ervan: van eng, technologisch monster tot handige oplossing voor sommige vraagstukken. De vijf opgaven zijn:

- > demystificatie van wat AI is en kan;
- > contextualisering van de ontwikkeling en toepassing van AI;
- > engagement van verschillende partijen;

Heb je nieuws te melden, een trend gespot of een tip die je graag wilt delen met collega-IP'ers? Laat het weten via redactie@informatie-professional.nl.

Als slotaanbeveling noemde Prins tijdens haar presentatie bij het ECP Jaarfestival de vorming van een AI-coördinatiecentrum. Zo'n centrum brengt kennis bijeen en identificeert kansen en risico's rondom AI.

Het adviesrapport is te downloaden op wrr.nl/publicaties/rapporten/2021/11/11/opgave-ai-de-nieuwe-systeemtechnologie.

ONDERZOEKERS POSITIEF OVER OPEN SCIENCE, MAAR OOK NOG BARRIÈRES

Van alle onderzoekers heeft 87 % een (zeer) positieve houding over open science, jonge wetenschappers zijn met 94 % zelfs nog enthousiaster, maar bij de praktische uitvoering ervaren onderzoekers ook nog barrières. Dat blijkt uit een peiling door bureau Markteffect in opdracht van NWO onder onderzoekers uit alle vakgebieden.

De ambitie en de dagelijkse realiteit komen het meest overeen bij het open access publiceren van onderzoeksresultaten. Van de ondervraagde onderzoekers vindt 95 % dat (heel) belangrijk en 83 % publiceert het eigen onderzoek ook daadwerkelijk vaak tot altijd vrij toegankelijk. Bij het delen van data lopen praktijk en realiteit nog uiteen; 93 % zegt dit (heel) belangrijk te vinden, maar slechts 56 % geeft aan dit ook echt in de praktijk te doen. Het gebrek aan infrastructuur, heldere instructies en richtlijnen wordt daarbij als belemmering genoemd (47 %),

maar vooral het gebrek aan financiële middelen (72 %).

Ethische aspecten

Gevraagd naar het belang van open science scoren ethische aspecten hoog. Open science leidt tot meer transparantie en dus tot meer betrouwbare en integere wetenschap (90 %). Even belangrijk vinden onderzoekers dat open science leidt tot meer gelijkwaardigheid in de toegang tot wetenschappelijke resultaten (onafhankelijk van economische positie of waar iemand is aangesteld). Ook het feit dat onderzoek vaak pu-

bliek gefinancierd is en daarom vrij beschikbaar moet zijn voor iedereen die er belang bij heeft, is belangrijk (87 %). Veel onderzoekers denken dat open science ook gewoon beter is voor de wetenschap zelf: delen van data, software en methodes leidt tot een efficiëntere wetenschapspraktijk.

Erkennen en waarderen

Een veelgehoord bezwaar tegen open science is dat het in de beoordeling van onderzoekers vaak geen rol speelt. Inderdaad is voor 30 % onzekerheid of open science in hun loopbaanontwikkeling wel

erkend en gewaardeerd wordt een reële belemmering. Voor jongere onderzoekers is dit percentage zelfs nog wat hoger (37 %). Gevraagd naar wat NWO kan doen om open science te stimuleren, scoort het erkennen en waarderen van open science dan ook begrijpelijk-kerwijs hoog: 64 % van de onderzoekers vindt dat open science onvoldoende erkend en gewaardeerd wordt.

Meer uitkomsten en de verantwoording zijn te vinden op nwo.nl/opening-van-kennis-een-succesverhaal.

TU DELFT OPENT NIEUWE 5G-ONDERZOEKSFACILITEITEN

DoIoT, het fieldlab op de TU Delft Campus voor innovatie rondom het Internet of Things, heeft vorige maand drie 5G-onderzoeksfaciliteiten geopend. De faciliteiten zijn uitgerust met de nieuwste generatie mobiele communicatietechnologie. Ze zijn beschikbaar voor bedrijven, overheden en onderzoeksinstituten. Het testen met 5G versnelt innovaties op het gebied van onder meer mobiliteit en logistiek.

Lenneke de Voogd, programma-

manager van het Do IoT Fieldlab: 'Binnen ons fieldlab verbinden we wetenschap, bedrijven, overheid en eindgebruikers. In Delft gaan we starten met een onderzoek van Audus. Dit bedrijf heeft een digitale technologie ontwikkeld voor slechthorenden die de geluidskwaliteit verbetert van online spraaktoepassingen, zoals videobellen, mobiele telefonie en nieuwsuitzendingen. De korte reactietijden van 5G zijn cruciaal voor de effectiviteit van deze technologie in live spraak.'

Foto: KB/Marcel Krijgsman

RUIM 18 MILJOEN EXTRA VOOR BIBLIOTHEEKHULP BIJ DIGITALE OVERHEIDSZAKEN

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft besloten om de komende jaren ruim 18 miljoen euro extra vrij te maken voor de Informatiepunten Digitale Overheid (IDO's) in bibliotheken. Dit geld is bedoeld om meer burgers te helpen bij vragen of problemen rondom de digitale overheid, of om hun digitale vaardigheden te helpen vergroten.

De budgetverruiming voor de IDO's is opgenomen in de najaarsnota en betekent dat bibliotheken deze maatschappelijke dienstverlening flink kunnen uitbreiden. Maaïke Toonen, programamanager Basisvaardigheden van de KB, noemt de extra ondersteuning goed nieuws voor mensen met minder digitale vaardigheden. 'Nederland telt naar schatting vier miljoen mensen die moeite hebben met computergebruik en digitale administratiezaken. Met deze extra middelen kunnen bibliotheken zorgen voor bijvoorbeeld meer getraind personeel en verruiming van de openingstijden van de balies.'

Vijfhonderd IDO's in 2022

De verruimde steun voor deze dienstverlening van bibliotheken past in de Agenda Digitale Overheid (NL DIGIbeter), waarin staat dat iedereen mee moet kunnen doen in de digitale samenleving. Staatssecretaris Raymond Knops: 'Het is fantastisch dat

er sinds de start in 2019 nu vierhonderd informatiepunten actief zijn. Inmiddels zijn er ruim zestienduizend vragen gesteld. De afgelopen jaren hebben we gezien hoe belangrijk bibliotheken zijn in het bieden van hulp bij het verbeteren van digitale vaardigheden doordat de drempel om er binnen te stappen laag is.'

Volgens Toonen kunnen bibliotheken de budgetuitbreiding goed gebruiken. 'Bibliotheken geven aan dat de IDO's flink worden bezocht. De CoronaCheck-app zorgde voor een piek, maar er zijn ook veel terugkerende vragen, zoals rondom de DigiD. Er zijn bibliotheken die moeite hadden om te voldoen aan de hoeveelheid vragen voor de IDO's. Voor hen maakt dit extra geld het bijvoorbeeld mogelijk om het informatiepunt gedurende de hele dag open te houden.'

De eerste vijftien IDO's werden in 2019 in bibliotheken verspreid over het land geopend. Naar verwachting zullen er in 2022 zo'n vijfhonderd informatiepunten zijn. <

Rob Feenstra

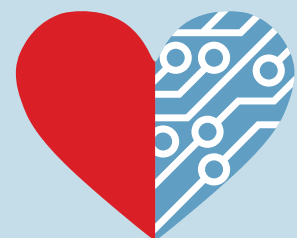
Projectleider/consultant bij de Universitaire Bibliotheken Leiden; heeft als aandachtsgebieden bibliotheeksystemen en de digitale bibliotheek

Informatieliefde

Liefde, wat zouden we zijn zonder de liefde! Het is overal en je kunt het hebben voor de gekste zaken. Ik vond op Google bijvoorbeeld betonliefde, sokkenliefde, filosofieliefde, stofzuigerliefde, hamerliefde, Feyenoordliefde, metaalliefde, haakliefde, breiliefde, tulpenliefde, ovenliefde en baksteenliefde. Des te opvallender is het dat het woord informatieliefde tot voor kort niet bestond. Ilse Jonker introduceerde het in haar presentatie 'Vindbaarheid en de organisatie' tijdens de laatste VOGIN-IP-lezing. Misschien komt het omdat informatie tegenwoordig net zo vanzelfsprekend is als lucht of water, dacht ik eerst nog, maar luchtliefde en waterliefde bleken wél al geruime tijd voor te komen.

Het woord informatieliefde had in de lezing van Jonker ook nog eens een negatieve connotatie. Jonker bedoelde daarmee de neiging van mensen om veel informatie online te zetten. Niet omdat het nuttig is, maar omdat het kan. Goed bedoeld uiteraard, met als achterliggende gedachte dat de ontvanger van de informatie zelf wel een selectie kan maken, maar het gevolg is vaak dat de lezer door de bomen het bos niet meer ziet. In de informatieliefdesrelatie gaat de gevende partij vaak meer uit van zichzelf dan van de ontvanger.

Als informatieliefde zulke kwalijke kantjes heeft, moeten we er wat aan doen. Jonker noemde een paar opties: denk wat meer vanuit de eindgebruiker, je hoeft niet alles digitaal te presenteren, kruip uit je silo. Dat is allemaal makkelijk gezegd, maar ... ja, eigenlijk ook wel makkelijk gedaan. Jammer dat de werkelijkheid zo weerbarstig is. Een gat in de markt voor de informatieprofessional dus. Als informatieliefdestherapeut. <

Informatie zoeken, vinden en vindbaar maken in vijf thema's

Van blob tot bot

In de relatief coronamaatregelen-vrije *window* in oktober was er na anderhalf jaar weer een live VOGIN-IP-lezing in de Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA). De achtste editie van het gezamenlijke evenement van Stichting VOGIN en vakblad IP over zoeken, vinden en vindbaar maken van informatie. Een terugblik in vijf thema's.

IP vakblad voor informatieprofessionals

Marjo Bakker

Teamleider Collecties, data-steward en vakreferent bij het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies

Cindy Lammers

Hoofdredacteur van IP

Koffie, koek en knikkende hoofden. Ja, leuk om elkaar weer te zien en te spreken, hoor je lachend om je heen op de bovenste etage van de OBA in Amsterdam. Op 21 oktober kon dat opeens weer. Met coronatoegangsbewijs, zonder mondkapje en anderhalve meter. Vorig jaar viel de fysieke VOGIN-IP-lezing in het water door de eerste lockdown op 15 maart, vier dagen voor het event zou plaatsvinden. De organisatie tuigde daarna wel een onlineprogramma op, dat goed werd 'bezocht', maar anderhalf jaar verder is het live weer

mogelijk. Wel blijkt vlak voor aanvang dat dagvoorzitter Annemarie van Campen door quarantaine moet afhaken. Gelukkig is oude bekende Peter van Gorsel bereid haar taak over te nemen. Hij leidt, af en toe improviserend, de aanwezigen door een dag met acht lezingen en evenzoveel workshops.

Wat opvalt aan het eind van deze dag propvol informatie is een zekere bescheidenheid bij de twee keynotesprekers: 'We zijn er nog lang niet', en: 'Het is nog best moeilijk.' Daarnaast is er enthousiasme bij alle sprekers om tips en tricks te delen.

— THEMA: —
FAKE

De eerste keynote, door Zeno Geradts (forensisch onderzoeker bij het Nederlands Forensisch Instituut en bijzonder hoogleraar Forensic Data Science aan de UvA), leert ons dat zelf deepfakes maken redelijk makkelijk is. Bijvoorbeeld via DeepFaceLab. Lastiger is het om te beoordelen of een foto of video nep is of niet. Elke keer nadat een artikel is gepubliceerd over hoe je een deepfake kunt herkennen, worden de deepfakes weer lastiger te detecteren omdat de makers van deepfakesoftware deze detectiemethoden ook goed bestuderen. Het is een ‘arms race’, aldus Geradts.

Bij forensisch onderzoek komt ook vaak de andere kant aan de orde. Wat

Zeno Geradts

de MH17-ramp betreft beweerde een Russische expert bijvoorbeeld dat de beelden gemanipuleerd waren. Dat dit niet zo is, valt moeilijk te bewijzen. Het is vaak makkelijker aan te tonen dat iets nep is dan dat iets echt is, weet Geradts. Ook de zaal heeft het lastig als hij van enkele getoonde filmpjes vraagt of het gaat om deepfake of echt. Gelukkig zijn er steeds meer bedrijven die zich bezighouden met deepfakedetectie, ook in Nederland, waaronder DuckDuckGoose en Sensity. Verder is er samenwerking met de UvA om AI-technieken bij het herkennen van deepfakes te testen. Desalniettemin begrijpt hij de angst, bijvoorbeeld als een nep-Mark Rutte iets zou zeggen wat mensen zouden gaan opvolgen. ‘Het blijft een kat-en-muisspel. Ik ben eerlijk over hoe moeilijk het is.’

— THEMA: —
DE GEVAREN VAN CYBERSPACE

Militair, academicus en softwarespecialist Jelle van Haaster schetst in korte tijd een beeld van de exponentiële acceptatie en adaptatie van technologie, en hoe internet onderdelen van de samenleving heeft veranderd. Dus ook oorlogsvoering – als onderdeel van die samenleving. ‘Er is sprake van meer connectiviteit dan ooit. Dit leidt tot fundamentele verschuivingen van (staats)macht. Neem Puerto Rico, dat in 2017 hulp nodig had na de orkaanramp en Tesla hiervoor benaderde. Deze hulp kwam, niet vanuit de goedheid van Elon Musks hart, maar omdat dit goed is voor zijn reputatie en positie.’

Jelle van Haaster

‘Who codes matters’ is nog zoiets, vervolgt Van Haaster. ‘Technologie is niet neutraal. Er zitten stereotypen in software ingebakken, simpelweg omdat programmeurs ook maar mensen zijn. En denk aan Hypponen’s law: if it’s smart, it’s vulnerable.’ Wat Defensie betreft is er een geheel ander speelveld ontstaan, weet hij: het is nu land, zee, lucht én (cyber)space. Waarom zou je nog fysiek naar een conflictgebied gaan als je iedereen over de hele wereld kunt bereiken? Het is ook veel onduidelijker geworden waar wel of niet een conflict is, zie de Krim en de aanvallen van hackers. Vechten in de eenentwintigste eeuw is tricky geworden.’ Gelukkig, besluit Van Haaster, staat Nederland in de cyberpowerranglijst op nummer 5, na de VS, China, het VK en Rusland.

‘Waarom zou je nog fysiek naar een conflictgebied gaan als je iedereen over de hele wereld kunt bereiken?’

‘Ik zeg: geen datalake of AI, maar gewoon handwerk en structuur om een datakerkhof te voorkomen’

— THEMA: —
BLOCK THE BLOB, OFTEWEL: HET BELANG VAN GESTRUCTUREERDE INFORMATIE

Contentstrategie Ilse Jonker introduceert de term ‘blob’, ongestructureerde data in één veld van een datamodel gepropt, of content zonder metadata, en die term resoneert in de andere lezingen. Blob belemmert de vindbaarheid van informatie, terwijl we die juist zo hoog in het vaandel hebben staan. Hoe komt dat? Jonker geeft enkele mooie voorbeelden. Het heeft te maken met dat je te graag te snel informatie online zet, ‘informatieliefde’ in haar jargon, en dat je verouderde informatie of websites

Ilse Jonker

niet opruimt. ‘Doe bijvoorbeeld eens een zoekactie op websitesnaam.nl’, suggereert ze. ‘Dan zie je hoeveel pagina’s jouw domein heeft. Klopt dat ongeveer met wat je denkt dat je hebt? Deze verwaarlozing, in combinatie met informatieliefde en blob, is het recept voor rampspoed.’

Verder heb je binnen je organisatie misschien te maken met mensen die zeggen: maar we hebben toch een chatbox, datalake, knowledge graph of AI? ‘Ja, klopt, maar dat ontslaat je niet van het structureren van je content’, weet Jonker. ‘Dat is vaak lastiger dan gedacht; data zijn niet zo gestructureerd. Dus ik zeg: geen datalake of AI, maar gewoon handwerk en structuur om een datakerkhof te voorkomen.’

Gelukkig zijn er tips. Ten eerste: niet alles hoeft digitaal, en ten tweede:

houd de eindgebruiker in gedachten. Verder: kruip uit je silo, zoek coalities. De vierde tip luidt: maak het chefsache om het beter te organiseren, bijvoorbeeld via visualisatie van de kosten. En als laatste tip: houd rekening met een lange adem, dan valt het altijd mee. ‘De verandering van zoiets ogenschijnlijk simpels als het invoeren van nieuwe documentnamen kostte een verzekeringsmaatschappij niet minder dan twee jaar.’

Linked open data

Gestructureerde data zijn ook het thema van de lezing van Lizzy Jongma (ICT-projectleider bij het Netwerk Oorlogsbronnen (NOB): ‘LOD voor WO2’. Het NOB verbindt bronnen over de Tweede Wereldoorlog digitaal met elkaar, zodat de bronnen

Lizzy Jongma

vindbaar en bruikbaar worden en in samenhang en met context kunnen worden gepresenteerd. De technieken om deze bronnen op te halen, werken alleen niet altijd even goed, vindt Jongma. Ze fulmineert op grappige wijze tegen de onvolkomenheden van de diverse technieken, zoals OAI-PMH, Dublin Core en SPARQL endpoint, maar is blij dat de data inmiddels worden gedeeld, ook al is die informatie dan soms als blob verpakt. Het mooie is dat door het bij elkaar halen van veel data, nieuwe kennis en inzichten ontstaan, vertelt ze. Bijvoorbeeld dat Rotterdam in de oorlog liquidatiehoofdstad van Nederland was. Of dat de piek in het sterftcijfer van de oorlog niet aan het begin en eind van de oorlog lag, maar in het midden toen de meeste Joden in

concentratiekampen zijn vermoord. ‘Snippers van mensenlevens verspreid over verschillende archieven komen nu bij elkaar met dank aan een geautomatiseerd proces. Wie bij wie in de deportatietrein zat, staat niet in een archiefstuk – al is de Tweede Wereldoorlog waanzinnig goed gedocumenteerd. Je moet data combineren, en het NOB doet dat via linked open data (LOD) en zoekstrategieën. Zo kom je van individuele mensen bij big data uit.’

Semantisaurus

Het NOB hanteert LOD inmiddels op zijn eigen manier. Het streven is LOD bij de bron, maar zolang dat er bij erfgoedinstellingen nog niet is, maakt het NOB zelf de LOD en levert deze weer terug. Contextualiseren van de

Constant Hijzen

data gaat via het oeroude middel van de thesaurus, bij het NOB inmiddels uitgebouwd tot een mini-encyclopedie. Jongma spreekt graag over de ‘semantisaurus’, waarin allerlei relaties zijn gelegd tussen mensen, plekken en gebeurtenissen.

Kennis van zoektechnologie is nog heel beperkt bij erfgoedprofessionals, weet ze. ‘We gooien het ongestructureerd op internet en hopen dat mensen dan weten hoe ze moeten zoeken en vinden. Ik breek daarom een lans voor meer kennis over wat je nog meer kunt doen dan alleen dat zoekvakje op de website. Van blobs naar ballen – de zoekstrategieën bij het NOB worden gevisualiseerd als ballen, vandaar. Waarom zou je moeten weten dat je met een asterisk moet zoeken, waarom niet gewoon in natuurlijke taal?’

‘Kennis van zoektechnologie is nog heel beperkt bij erfgoedprofessionals, veel gooien we nog ongestructureerd op internet’

Jerry Vermaen en Peter van Gorsel

‘Een tip om verstopte data te vinden is: plan een koffieafspraak, want informatie komt bij mensen vandaan’

— THEMA: — HOE VIND JE INFORMATIE DIE NIET GEVONDEN WIL WORDEN?

Constant Hijzen (research fellow aan het Institute of Security and Global Affairs van de Universiteit Leiden) laat zien hoe je geheime informatie toch vindt. Voor zijn onderzoek naar de inlichtingen- en veiligheidsdiensten heeft hij geen geheim archief kunnen raadplegen, maar hij wist toch aan relevante informatie te komen. Hoe je hiervoor te werk kunt gaan – gesneden koek voor historici en archivariësen – heeft te maken met context en bronnenkritiek, weet hij. ‘Bedenk wie de spelers zijn op je onderwerpsgebied en wie de ontvangers zijn van, in mijn geval, inlichtingenproducten, en

ga in de archieven van die mensen of organisaties speuren naar relevante brieven en mailwisselingen en nota’s. Dan kun je alsnog veel te weten komen.’

Leer scrapen

Ook Jerry Vermaen (datajournalist bij KRO-NCRV’s *Pointer* en coauteur van *Handboek Internetresearch en datajournalistiek*) heeft tips om verstopte data te vinden. Plan een koffieafspraak, stelt hij, want informatie komt bij mensen vandaan. Maak je eigen data-alarmeringsdienst: ‘Gooi bijvoorbeeld zoekopdrachten naar filetypes, in combinatie trefwoorden en sites waar je informatie verwacht, in Google Alerts.’ Nog een tip is: stel zelf datasets samen – ‘Dat mag gewoon in een spreadsheet’ – en leer scrapen. Ook je telefoon kan interessante info bieden, weet Vermaen. ‘Het is je beste logboek voor locatiegegevens, maar ook voor bijvoorbeeld het exporteren van WhatsApp- of Telegram-gesprekken.’

— THEMA: —
ARTIFICIAL INTELLIGENCE

De lezing van Edgar Meij (hoofd Artificial Intelligence (AI) Discovery group bij Bloomberg Engineering) gaat over zoeken en vinden van informatie in de financiële wereld. Bloomberg zet hierbij AI in via het ondersteunen van natuurlijke taal in de Bloomsbury terminal. Je stelt een vraag in natuurlijke taal, bijvoorbeeld: 'What is the yearly net income of Google and IBM in the last 20 years?', en krijgt een antwoord dat automatisch wordt gegenereerd, maar Bloomberg kijkt ook naar hoe via serendipiteit een antwoord op vragen kan worden geven. Het bedrijf hanteert hiervoor een eigen taxonomie.

Edgar Meij

Verder analyseert het onderwerpen die op Twitter en nieuwssites langskomen. Over Amazon bijvoorbeeld komen dagelijks circa 174 artikelen voorbij, vertelt Meij. 'Hoe analyseer je die? Hoe krijg je dit als pakketje bij de mensen die bijvoorbeeld bij een pensioenfonds werken? Hoe cluster je, hoe genereer je een samenvatting – in real time? Verder kan nieuws voorspellen wat er met aandelenkoersen gebeurt. Het is een uitdaging om die informatie goed bij de klanten te brengen en machine readable te maken.' Meer over AI bij Bloomberg vind je op techatbloomberg.com/AI/.

Taalmodel GPT-3

De dag wordt afgesloten met de keynote van Antal van den Bosch (directeur van het KNAW Meertens

Instituut en bijzonder hoogleraar Taal en Kunstmatige Intelligentie aan de UvA), die ingaat op de vraag of neurale taalmodellen de toekomst van AI zijn of slechts een goede goocheltruc. Een echte AI'er herken je doordat hij zegt: 'We zijn er nog lang niet.' Dat staat misschien in contrast met de hype die om AI heen hangt en met de sterke staaltjes AI die Van den Bosch laat zien. Bijvoorbeeld GPT-3 van het bedrijf OpenAI (opgericht door Elon Musk, maar die trok zich later terug). GPT-3 is een taalmodel dat in staat is om teksten af te maken, vragen te beantwoorden en professionele teksten om te zetten in teksten voor leken. 'Hiervoor is een "mentaal woordenboek" nodig; hoe woorden bij elkaar vóórkomen', zegt Van den Bosch. 'We zeggen bijvoorbeeld "sterke koffie" en

Antal van den Bosch

niet "krachtige koffie". Als je een taalmodel wilt maken, moet de kennis uit het mentale woordenboek erin zitten. Google Translate bijvoorbeeld heeft

'Is het punt bereikt waarop de AI de collectieve intelligentie van de mens passeert? Het antwoord is nee'

dat mentale woordenboek geïncorporeerd. Vanaf 2017 werkt het met *neural machine translation*, dat wil zeggen dat het systeem, getraind op een corpus van vertaalde teksten, weet in welke taal welke combinaties van woorden bij elkaar voorkomen. Google Translate is sindsdien veel beter geworden, ook doordat langeafstandsafhankelijkheden worden overbrugd door meer geheugen.'

Nog geen denkende machine

Een aansprekend voorbeeld van AI dat Van den Bosch laat zien, is AsiBot, de robot die een laatste (nieuw) hoofdstuk aan Isaac Asimovs sciencefictionboek *I, Robot* toevoegde in samenwerking met schrijver Ronald Giphart. AsiBot schreef uiteindelijk 50 procent van de tekst. De robot was getraind op tienduizend Nederlandse romans en kon ook in de stijl van andere auteurs tekst genereren. Hier kun je mooi de show mee stelen, weet Van den Bosch. 'Het gaat richting de denkende machine, maar is dit nu de algemene kunstmatige intelligentie? Is de singulariteit – het punt waarop de AI de collectieve intelligentie van de mens passeert – bereikt? Het antwoord is nee, want het geloofwaardig kunnen vervolgen van een tekst of dialoog, wat AI nu kan, is niet alles wat wij als mensen doen. Onze intelligentie is meer dan goed kunnen kletsen. De menselijke intelligentie bestaat ook uit redeneren, plannen en abstraheren. Daarom is de huidige AI knap, maar nog geen denkende machine.'

Zeven van de acht lezingen zijn online te bekijken op vugin-ip-lezing.net/2021/11/09/vugin-ip-lezingen-terugkijken/. In de volgende IP meer aandacht voor de workshops tijdens de VOGIN-IP-lezing 2021.

PLEISTERS EN REMEDIES

Een groot deel van de berichten die mijn tijdlijn vullen, komt met een waarschuwing over misinformatie. Of is al verwijderd voordat ik ze gelezen heb. Talloze initiatieven moeten ons beschermen tegen nepnieuws, maar werken ze ook? In deze vijfde editie van 'Achter het nepnieuws' zoek ik naar het antwoord.

Vincent M.A. Janssen
Redacteur van IP
en complotdenker-in-opleiding

- DEEL 1: NEPNIEUWSINFLATIE
- DEEL 2: HET MEDIADIEET
- DEEL 3: DE ECHOKAMER
- DEEL 4: DE GELOOFSCRISIS
- Deel 5: PLEISTERS EN REMEDIES**
- Deel 6: EN NU?

Deel 6 zal verschijnen in IP #2 van volgend jaar.

‘Initiatieven over mediawijsheid, zoals allerlei infographics en games, bereiken vaak slechts een klein deel van de samenleving’

‘Wetenschappelijke factchecks kunnen handig zijn voor degenen die niet zeker zijn van een vaccinatie, maar ze doen weinig voor mensen die wachten op de SHIFT’

De kerstlampjes boven de straten in Maastricht halen warme herinneringen aan de vorige feestdagen naar boven. Vooral van verhitte discussies aan de eettafel over politiek, corona en klimaatverandering. Het familiedebat tijdens het kerstdiner in 2020 over de aankomende vaccinaties was een van de aanleidingen voor deze serie. Ondanks alle inzet om nepnieuws te voorkomen de afgelopen tijd, zal ik mij ook deze feestdagen met verve moeten mengen in gesprekken over sojabonen vol vrouwelijke hormonen en bijwerkingen van vaccins. Hoe effectief zijn de maatregelen tegen nepnieuws dan eigenlijk geweest?

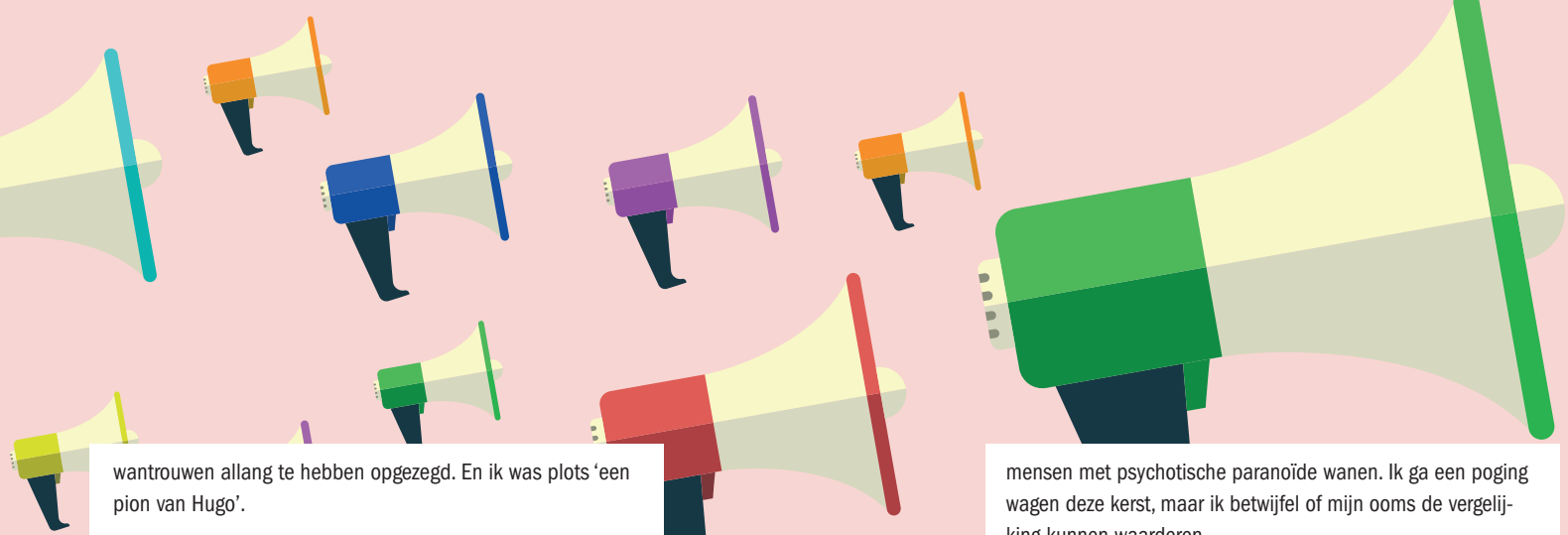
Ongehinderd onderdompelen

Van de Europese Commissie tot de basisscholen; de initiatieven om nepnieuws te bestrijden zijn haast ontelbaar. Ook ik heb al meerdere malen in een lokale bibliotheek staan prediken tegen zeventigplussers hoe je een Facebookpost van een kleinzoon kunt controleren op onjuistheden. Echter, het afgelopen jaar kon ik haast ongehinderd mezelf onderdompelen in nepnieuws. Sterker nog, ik zwem vrij rond in een Olympisch bad vol onzin, ver buiten het zicht van de badmeesters. Ondanks alle boosmakerij van politici, de maatregelen van techgiganten en de bezorgdheid van het onderwijs komt vijftien kilometer van mijn huis een groeiend aantal mensen bij elkaar in een schuur om een 5G-loze samenleving te bekostigen.

Pion van Hugo

De oplossingen voor nepnieuws zijn vaak goedbedoeld, maar minder effectief dan we hopen. Neem factchecking, een stokpaardje van journalisten en wetenschappers. De impact ervan is onzeker, mede doordat het zich lastig laat meten. Onderzoek van de Universiteit van Amsterdam laat tevens zien dat mensen niet graag informatie lezen waar ze het op voorhand mee oneens zijn. De factcheck bereikt hen dan niet eens, laat staan als die achter een betaalmuur zit.

Hoe ineffectief een factcheck kan zijn, bleek uit een eigen krantenartikel. Ik checkte of het afschaffen van de anderhalvemetermaatregel de veroorzaker was van de toename in verkoudheidsklachten. Nee, was mijn weloverwogen antwoord. Dat kon je wetenschappelijk niet bewijzen. Het artikel had een averechts effect; het ging behoorlijk viraal in nepnieuws-groepen. De vragende titel van het stuk was reden genoeg voor reageerders om aan te nemen dat het om een causaal verband ging. Onzin, werd er geroepen op sociale media, de verkoudheid was normaal die tijd van het jaar. Precies de conclusie van het stuk, maar zover kwamen de meeste lezers niet. Menig reageerder gaf aan zijn krantenabonnement uit

wantrouwen allang te hebben opgezegd. En ik was plots 'een pion van Hugo'.

'Dat griepje'

Dat mijn echokamergenoten de geloofwaardigheid van gecheckte informatie ter discussie stellen, ondervindt ook Meta. Tegenwoordig staat op Instagram een waarschuwing als een bericht informatie over corona bevat, en op Facebook verschijnt een melding als een artikel mogelijk onwaar is. Sinds de start van de pandemie heeft Facebook halverwege dit jaar al meer dan 18 miljoen misleidende posts over het virus verwijderd, maar voor de mensen in mijn Facebookgroepen – wiens berichten keer op keer *ge-redflagged* worden – zijn dit bevestigingen van hun gelijk. 'Ik kwam te dicht bij de waarheid', schrijven ze als reactie op hun tijdlijn als hun bericht over kankerverwekkende mondkapjes verwijderd is. Of het geldt als bewijs dat Facebook samenspannt met de overheid om 'de waarheid te onderdrukken'. De algoritmes van Facebook die nepnieuws detecteren, worden ook eenvoudig omzeild in hun volgende post; dan is 'corona' gewoon vervangen door 'C19' of 'dat griepje'.

Buitenaards wezen

Het wantrouwen geldt ook voor de zoekmachines, die hun muren steeds hoger optrekken met allerlei geverifieerde informatie. Google eens 'vaccinatie' en je moet eerst een halve meter naar beneden scrollen voor je bij het eerste zoekresultaat komt. Op een antivaxvriend heeft dit een averechts effect. Hij zweert er nu bij dat wetenschappelijke artikelen die niet in lijn zijn met het regeringsbeleid worden verwijderd van Google en DuckDuckGo. Zijn bewijs? Hij kan geen geloofwaardige literatuur vinden die onvruchtbaarheid na vaccinaties bewijst.

Die afwezigheid van informatie kan op verschillende manieren worden geïnterpreteerd. Als je nergens kunt vinden dat Elon Musk een buitenaards wezen is, is de kans groot dat hij dit niet is, maar na een jaar in de nepnieuws wereld betrap ik mezelf inmiddels op de gedachte of er geen diepgaand complot gaande is dat mij van de waarheid wil houden.

Schizofrenie

Rode vlaggetjes en zwarte lijstjes zijn voor veel consumenten van nepnieuws censuur. Onderwijsprogramma's en communicatiecampagnes tegen misinformatie zijn propaganda. Sommigen komen daarom met meer creatieve ideeën: 'In gesprek met complotdenkers? Benader ze als iemand met schizofrenie', kopt *De Telegraaf* in november. Onderzoekers van UMC Groningen zagen namelijk overeenkomsten tussen complotdenkers en

mensen met psychotische paranoïde wanen. Ik ga een poging wagen deze kerst, maar ik betwijfel of mijn ooms de vergelijking kunnen waarderen.

Zo krijgen nog meer oplossingen een *A for effort*, maar de praktische effectiviteit ervan blijft achter. Initiatieven over mediawijsheid, zoals allerlei infographics en games, bereiken vaak slechts een klein deel van de samenleving. Het verwijderen van nepnieuwsverspreiders van sociale media drijft hen naar andere platformen met minder regels, zoals Telegram. En het ontvrienden van een collega die laatst een bericht deelde van 'een ONAFHANKELIJK medisch-wetenschappelijk professional' heeft nooit mensen dichterbij elkaar gebracht.

SHIFT

De oplossingen werken vaak niet naar wens om een eenvoudige en tegelijkertijd complexe reden: dé complotdenker, dé nepnieuwsconsument, dé antivaxer, dé coronawappie bestaat niet. En andersom bestaan ook dé schapen en dé blinden niet. De motivaties, ideeën, visies, overtuigingen en geloven lopen ver uiteen. Van pragmatische en politieke overwegingen tot filosofische en spirituele. Het framen in pejoratieve termen ontmoedigt niet alleen zinvolle gesprekken, het draagt er ook weinig aan bij om onjuistheden de wereld uit te krijgen. Wetenschappelijke factchecks kunnen bijvoorbeeld handig zijn voor degenen die niet zeker zijn van een vaccinatie, maar ze doen weinig voor mensen die wachten op de SHIFT; een 'tweedeling van bewustzijn' in 2022 waar niet-spirituele mensen 'worden verwijderd van de aarde'. Dat stond op Facebook, bewijs maar eens dat die niet gaat plaatsvinden.

Proef op de som

Het afgelopen jaar heb ik daarom meer gehad aan TikTokers die gesprekken over nepnieuws met hun familieleden deelden dan aan de meeste antinepnieuws campagnes. In die gesprekken zit de remedie voor een belangrijker probleem. Niet om nepnieuws uit de wereld te helpen, maar om elkaar te begrijpen. Dat is fundamenteeler dan discussiëren over wat waar is en wat niet. Als je namelijk niet luistert naar de tirade van je neef over gemanipuleerde sterftcijfers, hoe kun je dan verwachten dat hij wel luistert naar jouw wetenschappelijke verklaringen? De komende feestdagen gaat de proef op de som. Hoe voer je die dialoog zonder elkaars koppen in te slaan met Wikipedia-pagina's en WordPress-wetenschap? Dat kunnen de techreuzen, overheden en wetenschappers niet voor ons beslissen, zij zitten niet aan de eettafel. Uiteindelijk moeten we samen verder, onderling, aan welke waarheden we ons ook vastklampen. De manier waarop lees je in de laatste editie van 'Achter het nepnieuws' in *IP #2* van volgend jaar. <

'Het afgelopen jaar heb ik meer gehad aan TikTokers die gesprekken over nepnieuws met hun familieleden deelden dan aan de meeste antinepnieuws-campagnes'

DAGDROMEN VAN EEN UNIVERSELE

Toen Google Books het levenslicht zag, was de hoop groot dat dit zou leiden tot een 'universele digitale bibliotheek'. Helaas kwam die niet van de grond, zo constateren de auteurs van *Along Came Google*. In hun boek blikken ze kritisch terug en dromen ze verder over zo'n allesomvattende digitale bibliotheek. Bert Zeeman nam het onder de loep.

Bert Zeeman

Adjunct-directeur Universiteitsbibliotheek van de Universiteit van Amsterdam/Hogeschool van Amsterdam

Ik weet nog precies waar ik was toen ik hoorde dat president John F. Kennedy was neergeschoten.' Of, voor de jongere generaties: 'Ik weet nog exact wat ik aan het doen was toen de aanslagen op de Twin Towers plaatsvonden.' Het is uiteraard van een heel andere orde, maar voor de bibliotheekwereld is er ook zo'n moment waarvan iedereen weet wat hij of zij op dat moment aan het doen was. De dag: 14 december 2004. De gebeurtenis: Google maakt bekend dat het de bibliotheekcollecties van de New York Public Library, Oxford University, Stanford University, Harvard University en University of Michigan gaat digitaliseren en vrij beschikbaar gaat stellen via zijn zoekmachine. Dit nieuws sloeg zeker in de Amerikaanse bibliotheekwereld in als een bom. Ik lag overigens op het moment van bekendmaking lekker op een oor.

Overeenkomsten met bibliotheken

Het is inmiddels alweer zeventien jaar geleden dat de basis werd gelegd voor wat we nu nog steeds kennen als Google Books: een enorme verzameling gedigitaliseerde boeken en tijdschriften afkomstig uit bibliotheken van over de hele wereld. Niemand weet hoe groot de verzameling is en Google zelf hult zich daarover meestal in stilzwijgen. Een Google-medewerker becijferde in 2010 dat

'Er is iets ongemakkelijks met het concept van de universele bibliotheek zoals Marcum en Schonfeld het in hun boek hanteren'

er op dat moment bijna 130 miljoen boeken ooit gepubliceerd zouden zijn; volgens een van de laatste berichten heeft Google daarvan inmiddels zo'n 40 miljoen gedigitaliseerd. Niemand weet zeker of Google zich nog steeds ten doel stelt alle ooit gepubliceerde werken te digitaliseren, maar regelmatig vinden er nog steeds bekendmakingen plaats van weer nieuwe overeenkomsten met bibliotheken. In 2019 bijvoorbeeld nog met de universiteiten

DIGITALE BIBLIOTHEEK

Juridisch moeras

Verwacht over dit soort zaken ook geen onthullingen in *Along Came Google: A History of Library Digitization*. Niet omdat de auteurs, Deanna Marcum en Roger Schonfeld, daarvoor niet over de juiste credentials zouden beschikken. Marcum heeft een lange loopbaan in de Amerikaanse bibliotheekwereld achter de rug, onder meer als directeur van de Council on Library and Information Resources (CLIR) en bij de Library of Congress.

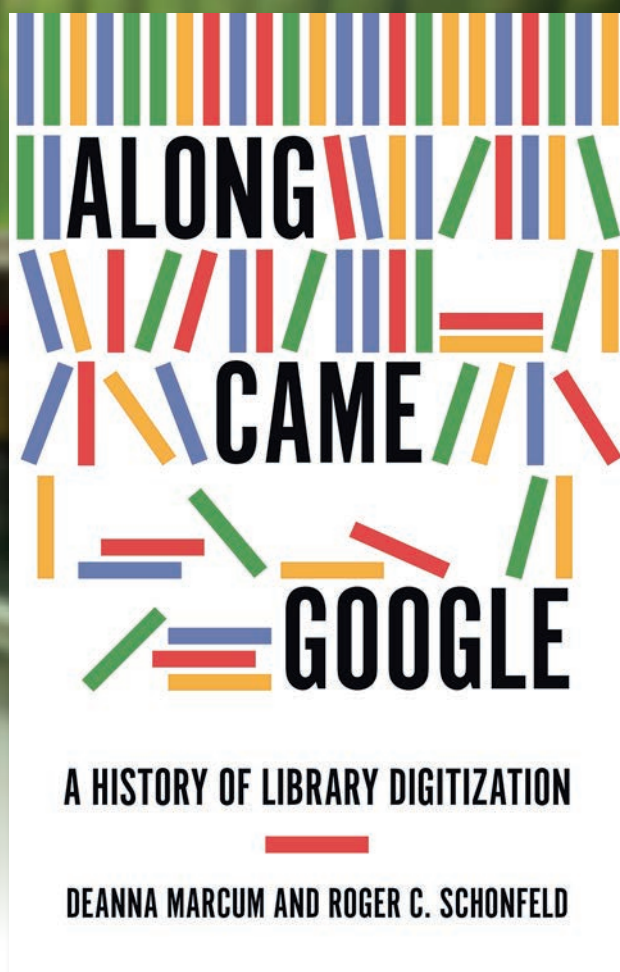
Schonfeld is een centrale pion in diezelfde wereld, als programmadirrecteur

van de onderzoeksorganisatie Ithaka S+R. Hij is een veelgevraagd spreker op congressen en schrijft als een van de chefs met grote regelmaat voor het onvolprezen blog *The Scholarly Kitchen*. Natuurlijk schenken zij aandacht aan de voorgeschiedenis van Google Books, de besprekingen met de verschillende bibliotheken en, na de officiële lancering eind 2004, het juridische moeras waarin Google Books terechtkwam door toedoen van met name

de Authors Guild, de zelfbenoemde vakbond van Amerikaanse auteurs, en in mindere mate de Association of American Publishers (AAP),

van Colorado en Georgia, met een Zwitsers consortium en met de nationale bibliotheek van Israël; in 2020 met Rutgers University in New Jersey, en met het Museum Plantin-Moretus en de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience in Antwerpen.

Niemand weet wat Google nu eigenlijk nog meer doet met al dat gescande materiaal, al laat de Ngram Viewer zien dat er veel meer is dan alleen maar gescande tekst.

Along Came Google

A History of Library Digitization |
Deanna Marcum and Roger C. Schonfeld |
Princeton University Press |
hardcover 9780691172712 | € 42,99 |
e-book 9780691208039 | € 21,24 |
232 pagina's

'Vanwege hun netwerk hebben de auteurs kunnen beschikken over interne documenten (maar jammer genoeg niet van Google)'

de belangenbehartiger van de Amerikaanse uitgevers. De primaire interesse van Marcum en Schonfeld gaat echter uit naar het perspectief van de universele (digitale) bibliotheek dat Googles initiatief in zich herbergde en de, naar hun mening, gemiste kans om die universele bibliotheek ook daadwerkelijk te realiseren.

Vooraf voor Amerikanen?

Er is overigens iets ongemakkelijks met dat concept van de universele bibliotheek zoals Marcum en Schonfeld het hanteren. Enerzijds gebruiken ze daarvoor een definitie die alomvattend lijkt: 'A single coordinated program to

provide digital access for the entire intellectual and cultural record that is easy to use and ubiquitously accessible. Anderzijds lijken ze in de feitelijke realisering ervan eigenlijk alleen maar oog te hebben voor een universele bibliotheek die weliswaar universeel is in de zin van het volledige boeken-universum, maar die vooral toch in de eerste plaats toegankelijk moet zijn voor Amerikaanse wetenschappers en het Amerikaanse publiek. Met enige regelmaat hebben ze het dan ook niet over die universele bibliotheek, maar over *a national digital library*.

Het is jammer dat dat bredere, internationale perspectief af en toe veronachtzaamd wordt, bijvoorbeeld als Marcum en Schonfeld te spreken komen over de fameuze *Google settlement* die Google na jarenlang procederen in 2008 met de Authors Guild en de AAP wist de bereiken. Volgens hen een win-win-winsituatie (voor Google, voor de bibliotheekwereld én voor auteurs en uitgevers), waarbij de beperkingen die de settlement oplegde aan niet-Amerikanen niet lijken te bestaan. En dat terwijl Marcum en Schonfeld wel degelijk oog hebben voor dat internationale perspectief als ze terecht Europese critici kapittelen over hun onterechte kritiek dat Google Books vooral toch een Anglo-Amerikaanse bias zou hebben. Ik heb ook zelf overzichten gezien waaruit duidelijk blijkt dat meer dan de helft van het Google Books-corpus uit niet-Engelstalige publicaties bestaat.

Helden

Vanwege hun netwerk in de Amerikaanse bibliotheekwereld hebben Marcum en Schonfeld kunnen beschikken over interne documenten (maar jammer genoeg niet van Google) en hebben ze uitvoerige interviews gehouden met bibliothecarissen van de betrokken bibliotheken en provosts van betrokken universiteiten (maar, afgezien van Dan Clancey, niet met Googlers). Dat draagt vooral bij aan een beter begrip van de afwegingen die bibliotheken maakten op het moment dat de oorspronkelijke vijf bibliotheken door Google werden be-

naderd (dat wisten ze niet van elkaar) en, nadat ze tot de overtuiging waren gekomen dat dit een *once in a lifetime opportunity* was om de digitalisering van de eigen bibliotheekcollecties écht van de grond te krijgen, op welke voorwaarden ze bereid waren met Google in zee te gaan.

Als er al helden in *Along Came Google* aan te wijzen zijn, dan zijn dat zonder twijfel Paul Courant en John Price Wilkin, beiden van de University of Michigan. Als enige van de initieel betrokken bibliotheken kwamen zij met Google overeen dat de volledige collectie van Michigan (7 miljoen banden) gedigitaliseerd zou worden. De andere vier partners kozen nadrukkelijk voor de veiliger route om Google alleen boeken te laten digitaliseren die zich al in het publieke domein bevonden.

Basis voor HathiTrust

Daarnaast zorgden Courant en Price Wilkin ervoor dat in hun overeenkomst met Google (een van de weinige die vanaf het begin publiek toegankelijk is geweest) werd vastgelegd dat Michigan van elk boek dat uit haar collectie gedigitaliseerd zou worden, van Google een exemplaar van de digitale scan zou krijgen. En dat Michigan die niet alleen binnen de eigen instelling beschikbaar zou mogen stellen, maar ook in samenwerkingsverbanden met gelijkgestemde instellingen. Daarmee zou later de basis worden gelegd voor de HathiTrust, de organisatie die in de Verenigde Staten zo veel mogelijk gedigitaliseerd materiaal (dus niet alleen Google-scans) verzamelt, preserveert en beschikbaar stelt voor zowel de wetenschap als het grote, maar dan toch vooral Amerikaanse, publiek.

Kritisch

Zijn Marcum en Schonfeld nu optimistisch over het uiteindelijk toch realiseren van die echte universele bibliotheek? Eigenlijk niet. In de aanloop naar het initiatief van Google uit 2004 staan ze uitvoerig stil bij alle andere initiatieven tot samenwerking, ook op het gebied van digitalisering, die zich in de Amerikaanse bibliotheekwereld voltrokken en die – tot Google met

de geldbuidel ging rammelen – vaak maar beperkt succesvol waren. Ze zijn kritisch over de bibliotheken en hun moederorganisaties, de universiteiten, omdat die vaak aan lokale en regionale overwegingen een groter belang hechten dan aan het nationale belang. Ze zijn kritisch over de rol van de Library of Congress, die te weinig leiderschap heeft getoond en dat ook onder de nieuwe leiding van Carla Hayden op dit vlak niet lijkt te willen grijpen. En ze zijn kritisch over de rol van financiers (zoals de Mellon Foundation) en belangenorganisaties (zoals de Digital Library Federation en het Institute of Museum and Library Services) omdat zij er niet in slagen een meer gecoördineerde aanpak af te dwingen.

Doorbraak door corona

Gaat corona dan ook hier voor een doorbraak zorgen? Marcum en Schonfeld memoreren in hun slothoofdstuk terecht dat door de pandemie het belang van digitale toegang tot informatie (óók toegang tot gedigitaliseerde boeken) nog eens wordt onderstreept. Terwijl fysieke bibliotheken gedwongen hun poorten moesten sluiten, opende de HathiTrust haar Emergency Temporary Access Service waardoor haar gehele corpus (inmiddels zo'n 17,5 miljoen banden) voor deelnemende bibliotheken beschikbaar kwam en zette Brewster Kahle zijn National Emergency Library, onderdeel van het Internet Archive, voor een beperkte periode onbeperkt open voor het brede publiek. Desondanks zijn de auteurs er niet van overtuigd, althans niet voor de Verenigde Staten, dat bij gebrek aan nationaal leiderschap en de noodzaak van landelijke financiering er nu een doorbraak is gerealiseerd. Volgens hen is Google zijn strategische interesse in de digitalisering van boeken door het definitief mislukken van de Google settlement in 2015 inmiddels verloren. Ze zeggen het nergens expliciet, maar tussen de regels door lees je het eigenlijk wel: misschien moet zich opnieuw een internetgigant melden wil de echte doorbraak plaatsvinden. Meta? De naam heeft het in ieder geval al mee. <

‘Volgens de auteurs heeft Google zijn strategische interesse in de digitalisering van boeken door het definitief mislukken van de Google settlement inmiddels verloren’

Barbarij

‘Een kundige bibliothecaris had de media en de verontruste burgerij kalm kunnen uitleggen dat er niets aan de hand was’

Frank Huysmans

Bijzonder hoogleraar Information Society aan de UvA en zelfstandig onderzoeker en adviseur bij WareKennis

Rumoer op de socials en in mijn mailbox. Bibliotheek Den Haag doet honderdduizend boeken in de versnipperaar! Wat is dit voor een waanzin!? Kon ik daar als bibliotheekprofessor niet iets tegen doen, of er op z'n minst publiekelijk krachtig afstand van nemen? Een verontruste Hagenaar had een brief aan het *AD* geschreven waarin hij beweerde dat 'grofweg de helft van alle boeken in de versnipperaar is beland' met inbegrip van 'de totale achtergrondcollectie met waardevolle vakinhoudelijke boeken'. De krant drukte het in de brievenrubriek af onder de kop *Bibliotheek versnipert 100.000 boeken: je reinste barbarij*. Zonder aanhalingstekens. En als de krant het zegt ...

Eerst maar eens poolshoogte genomen bij de bibliotheek zelf. De centrale in het stadhuis (ut Ĕspalès, zeggen Jacobse, Van Es en Haagse Harry) gaat worden verbouwd door niemand minder dan Francine Houben van bureau Mecanoo. Zij ontwierp de beeldbepalende bibliotheek van Birmingham en tekende voor de reconstructie van de centrale bibliotheken van New York en Washington DC. In Houbens visie komt er meer ruimte voor verblijf, ontmoeting en activiteiten. Om die vrij te maken moeten er, inderdaad, boekenkasten met inhoud verdwijnen.

De bibliotheek mailt me dat er in de afgelopen jaren weinig aan verversing van de collectie is gedaan en dat er zelfs ruim méér dan honderdduizend boeken en andere materialen zullen verdwij-

nen. Vernietigd is er niets en dat gaat ook niet gebeuren voordat Hagenaars en Hagenezen de kans hebben gekregen om gretig in de kasten te graaien. Niets aan de hand dus. Openbare bibliotheken verversen jaarlijks ongeveer 10 procent van hun collectie, bij elkaar zo'n 2,5 miljoen boeken - exemplaren wel te verstaan, niet titels. Het is niet hun taak om het gedrukte erfgoed tot in lengte van jaren te bewaren. Dat doet de Koninklijke Bibliotheek samen met andere bibliotheken in den lande die een historisch waardevolle collectie bezitten. Ze zijn er juist om burgers een actuele en relevante collectie aan te bieden. De *Belastingalmanak 2010* en *Ontdek Windows XP* kunnen er nu wel uit, evenals drie van de vijf exemplaren van de voorlaatste pennenvruchten van Simone van der Vlugt en Tomas Ross.

Goed verhaal. Naar buiten ermee! Niet dus. De Haagse bibliotheek is nog onderdeel van de gemeente. En de communicatiestrategie van de wethouder, uiteraard niet gehinderd door kennis van hoe een openbare bieb werkt, vond het geen goed verhaal en ging ervoor liggen. Onweersproken etterde de boel lekker door. Weet je wie ook zo van het vernietigen van boeken hield?

Een kundige bibliothecaris had de media en de verontruste burgerij kalm kunnen uitleggen dat er niets aan de hand was. Kennis van het vak, mensen, en een meerjarige opleiding. Zo belangrijk. Oud-bibliotheekdirecteur Chris Wiersma schreef er een vlammend betoog over in het laatste *Bibliotheekblad*. Lezen!

Renske Leijten

Foto: Maurits Gemmink

‘Het is buitengewoon betreurenswaardig om in de informatievoorziening aan de commissie gebreken te moeten constateren’

De Ketelaarlezing werd dit jaar gehouden door Renske Leijten, SP-Kamerlid en lid van de Parlementaire Onderzoekscommissie Kinderopvangtoeslag (POK). Ze bood een ontluisterend inkijkje in het leed van gedupeerden en het falen van de overheid, en gaf tegelijk aan waar de Haagse informatiehuishouding verbeterd kan worden. Enkele highlights.

De Ketelaarlezing is in 2002 door het Nationaal Archief geïntroduceerd bij het vertrek van prof. dr. Eric Ketelaar uit de Rijksarchiefdienst, met als doel de dialoog tussen archiefwezen en maatschappij te stimuleren. Als algemene rijksarchivaris in de jaren 1989-1997 en in diverse andere functies heeft Ketelaar zich ingezet voor de modernisering, professionalisering en versterking van het Nederlandse archiefwezen.

‘De eerste stap naar verbetering is openheid en eerlijkheid, en daarvoor is het hebben van goede archieven cruciaal’

Renske Leijten: ‘Openbaar van overheids

Als student Nederlandse taal en cultuur hield ze het meest van het doen van onderzoek. In archieven speuren naar stukjes van de puzzel, waardoor je kon reconstrueren hoe in een bepaalde tijd gedacht werd over maatschappelijke zaken. Jaren later zou ze ook met een reconstructie bezig zijn, maar dan als parlementslid, om een beeld te krijgen van wat er is gebeurd bij een overheidsdienst met ernstig ontsporende fraudeopsporing, iets wat de toeslagenaffaire is gaan heten. Al noemt Renske Leijten het liever toeslagenschandaal. ‘Ik vind affaire te frivol. Een affaire is toch wel iets spannends ... er zit nog iets wederkerigs in. Dat is hier niet het geval.’

Ze geeft vervolgens een ontluisterend inkijkje in wat er jarenlang achter de schermen heeft plaatsgevonden. Van de strengere invulling van de wet rondom de kinderopvangtoeslag, de harde aanpak van de Belastingdienst die werkte op basis van targets en het ICT-systeem dat selecteerde op basis van discriminerende algoritmes, tot het achterhouden of niet verwerken van informatie die belangrijk was voor het beoordelen van een casus. En ze vertelde over het leed van gedupeerden – onterecht aangemerkt als fraudeur, met een schuld van 15.000 euro of hoger, verlies van werk en een toeslag die wordt stopgezet. ‘Dan gebeurde eigenlijk altijd dát wat mij zo woedend heeft gemaakt: mensen

gingen op verkeerde gronden in bezwaar. Hadden ze maar geweten dat ze niet tegen het bedrag in bezwaar moesten gaan, maar tegen de aantijging.’

Als een soort detective

Een reconstructie maken van wat er is gebeurd, is dat nu de taak van een Tweede Kamerlid?, vraagt Leijten retorisch. Ze vindt van niet, maar het is wel een feit. ‘Via informatie van journalisten, advocaten en gedupeerden, en zeker ook mensen intern bij de Belastingdienst/Toeslagen, zijn Pieter Omtzigt en ik als een soort detective bezig geweest. Daar worden we voor geprezen, maar het is wel absurd. Allereerst hadden de Belastingdienst en het ministerie van Financiën dit zelf moeten doen, maar de intrinsieke motivatie om gemaakte fouten recht te zetten ontbreekt tot op de dag van vandaag en zit ook niet in het DNA van de overheid.’

Voor het maken van een reconstructie is het van groot belang dat er informatie is, weet Leijten, en dat die informatie volledig is. Ze citeert uit het POK-rapport: ‘Een van de terugkomende thema’s in deze materie is dat de informatievoorziening niet voldoet aan de terecht gestelde verwachtingen van ouders, bewindspersonen, ambtelijke top en Kamers. Het is buitengewoon betreurenswaardig om vervolgens in de informatievoorziening aan de commissie gebreken te moeten constateren. De commissie

register documenten nodig'

kan er gezien de vele tekortkomingen niet op vertrouwen dat nu alle gevorderde informatie daadwerkelijk in het bezit is van de commissie. De commissie is zeer ontstemd over dat de informatievoorziening door het ministerie van Financiën op deze wijze is verlopen, omdat niet uitgesloten kan worden dat er daardoor omissies in de reconstructie zitten.' Het rapport leidde uiteindelijk tot het aftreden van de regering Rutte III.

Cultuur van spinnen en framen

Hoe heeft dit alles nu kunnen gebeuren? Dat komt naar Leijten's mening door 'een giftige cocktail van een aantal factoren'. 'Ten eerste het mensbeeld: iemand die eventjes of langer de overheid nodig heeft voor zorg, inkomen of toeslagen wordt gewantwoord. Hij of zij moet aantonen ergens recht op te hebben, en dat aantonen is verschrikkelijk ingewikkeld. Ook is er hard bezuinigd op overheidsdiensten, waarbij is gedacht dat mensen makkelijk door computers kunnen worden vervangen. Verder is de dienstverlening van de overheid meer en meer een product en een proces geworden, en uitvoerende professionals worden evengoed in producten en processen gedrukt en op output afgerekend. Er is ook vaak angst om misstanden te melden, of gelatenheid omdat het toch niet aankomt.'

De eerste stap naar verbetering is openheid en eerlijkheid, vindt ze, en daarvoor is het hebben van goede

archieven cruciaal. 'Daardoor zal de controle op overheidsbesluitvorming verbeteren, en goede archieven zullen ook de cultuur van spinnen en framen terugdringen. Hopelijk helpt de uitgebreide beschrijving van wat er gebeurde in het toeslagenschandaal, maar er is tegelijk een onuitputtelijke lijst van onderwerpen waarbij eerder gesignaleerd had kunnen worden dat iets echt fout zat als er een openbaar register van overheidsdocumenten was aangelegd. Daar kunnen we naar Noors en Brits model snel mee beginnen, en dat register kunnen we dan zorgvuldig gaan aanvullen met documenten uit het verleden.'

Digitalisering wetgevingsproces

Van het toeslagenschandaal wordt veel geleerd, weet Leijten. 'De rechters hebben zichzelf geanalyseerd en de Raad van State ook. Wij – de Tweede Kamer – hebben ingezien wat datadelen kan opleveren aan onrechtmatigheid. De gegevens van de fraudelijst van de Belastingdienst werden gedeeld en hebben bij andere overheidsinstanties mogelijk meegespeeld in de besluitvorming. Er ligt nu een project om dit allemaal op te ruimen. De Kamer heeft ook gezegd dat we een algoritmeregister moeten krijgen. En vanuit de Raad van State kwam een interessant advies hoe we als medewetgever moeten omgaan met digitalisering in het wetgevingsproces. Niet alleen moet altijd kenbaar worden gemaakt aan een burger op basis

van welke informatie een geautomatiseerd (algoritmisches) besluit wordt genomen. Ook moeten wij bij het accepteren van wetten beseffen dat bij het invullen ervan altijd nog digitale processen volgen en dat de keuzes die daarin worden gemaakt niet waarde vrij zijn. Daar hoort de medewetgever ook inzicht in te krijgen en invloed op te kunnen uitoefenen.'

Algitmewaakhond

Hoe dit vorm gaat krijgen, zal debat vergen met het nieuwe kabinet, zegt Leijten, waarbij ze hoopt dat digitalisering niet alleen als economische kans wordt gezien. 'In het stuk van VVD en D66 wordt de passage over digitalisering afgetrapt met de kansen voor het verdienmodel van Nederland. Het eindigt wel met het versterken van de grondrechten en het voornemen van een algoritmewaakhond. Dat is hoopgevend. Al is het voor ons natuurlijk nog afwachten wat uiteindelijk in een nieuw regeerakkoord komt te staan. We zullen in ieder geval moeten zorgen dat we in het huidige en toekomstige digitale tijdperk betere waarborgen gaan bieden voor openheid over de besluitvorming, toezicht op en beperking van het gebruik van data, en goede archivering.'

De hele lezing is terug te lezen en kijken op nationaalarchief.nl/over-het-na/nieuws/ketelaarlezing-2021-hoe-heeft-dit-alles-nu-kunnen-gebeuren.<

'De gegevens van de fraudelijst van de Belastingdienst werden gedeeld en hebben bij andere overheidsinstanties mogelijk meegespeeld in de besluitvorming'

Victorines 2021: 'Karaokelezen' zou een van leesondersteuning

Jaarlijks onderscheidt het Victorine van Schaickfonds publicaties die vernieuwing in het informatievak helpen stimuleren. De oogst van 2021 bestond uit dertien inzendingen, waarvan er twee een prijs wonnen: PLEK3 (initiatiefprijs) en Laurie Bastemeijer (scriptieprijs) voor haar onderzoek naar audio- en karaokeboeken in het vmbo-onderwijs. *IP* vroeg haar om uitleg.

Cindy Lammers
Hoofdredacteur van IP

vrij eenvoudige manier kunnen zijn'

Scriptieprijs
1500 euro

Laurie Bastemeijer

ONDERZOEK BOOK & DIGITAL MEDIA STUDIES

Required Listening: The effects of using audio- and karaoke books in fiction education at Dutch vmbo schools. Het is de naam van de winnende scriptie van Laurie Bastemeijer; het resultaat van onderzoek dat ze deed voor haar masteropleiding Book & Digital Media Studies aan de Universiteit Leiden. In haar scriptie vergelijkt ze de effecten van het luisteren naar luisterboeken en het lezen van papier, specifiek binnen de context van het fictieonderwijs op het vmbo. Uit ander onderzoek blijkt namelijk dat de leesvaardigheid en leesmotivatie bij vmbo-leerlingen vaak lager zijn dan gemiddeld. De jury is daarom van mening

'Een kwart van de vmbo-leerlingen heeft op vijftienjarige leeftijd een te slechte leesvaardigheid om goed te kunnen meekomen in de samenleving'

dat de maatschappelijke relevantie van de scriptie groot is. Daarnaast heeft ze wetenschappelijk belang: 'Het is goed om te weten of audioboeken leerlingen kunnen stimuleren en ondersteunen, maar ook om de valkuilen van audiolezen te leren kennen', aldus de jury. Ook het vervolgonderzoek dat Bastemeijer bepleit, juicht de jury toe. 'Vooral dual channel reading – het gelijktijdig lezen van en luisteren naar een tekst zoals bij karaokeboeken – is een vorm van lezen die nog relatief onbekend is, maar veelbelovend lijkt voor zwakkere lezers.'

HOE BEN JE OP JE SCRIPTIEONDERWERP GEKOMEN?

'Bij de masteropleiding houden we ons bezig met het boek in alle mogelijke vormen. Het is realiteit dat het papieren boek steeds meer concurrentie krijgt van nieuwe media. Veel van die media zijn zogenaamde short form texts, korte tekstjes dus, zoals op sociale media. Jongeren lezen gemiddeld steeds minder lange teksten, en als gevolg worden hun leesvaardigheid en leesplezier ook minder. Ik vond het audioboek een interessante "middenweg": dezelfde lange teksten, maar dan via een ander kanaal. Op middelbare scholen wordt audiolezen nog een beetje wantrouwend bekeken, dus ik vroeg me af of dat terecht is. Mijn vraag was eigenlijk: zou audiolezen jongeren kunnen prikkelen om toch die verhalen mee te krijgen, of misschien zelfs van papier te gaan lezen?'

WAAROM SPECIFIEK DE VMBO-DOELGROEP?

'Nederlandse jongeren scoren in vergelijking met andere Europese jongeren vrij laag op het gebied van leesvaardigheid en leesgedrag, dat is op alle

niveaus zo. Ook zijn die vaardigheden bij Nederlandse scholieren in korte tijd snel gedaald. In Nederland zie je die trend helaas het sterkst bij vmbo-leerlingen. Volgens de meest recente cijfers heeft een kwart van hen op vijftienjarige leeftijd eigenlijk een te slechte leesvaardigheid om goed te kunnen meekomen in de samenleving. Onze maatschappij is nog steeds heel teksteel ingericht; als je niet goed kunt lezen heeft dat vaak grote sociale en economische gevolgen. Overigens is het natuurlijk niet zo dat elke vmbo-leerling moeite heeft met lezen. Ik richt me in het onderzoek vooral op de zwakkere lezer.'

HOE ZAG JE ONDERZOEK ERUIT?

'Verrassend genoeg was er nauwelijks vergelijkend onderzoek gedaan naar het lezen van audio versus papier. Ik heb een heel uitgebreid literatuuronderzoek opgezet, waarbij ik met name sociologische en pedagogische studies naar audiolezen heb verzameld, maar ook bijvoorbeeld onderzoeken uit de neuropsychologie. Denk dan aan pilots met voorlezen in de klas, ervaringen met audioboeken en auditieve interventies bij zwakkere lezers, maar ook onderzoeken naar wat er in de hersenen gebeurt bij het beluisteren van tekst. Al die informatie heb ik vergeleken met wat we al weten over de effecten van het traditionele lezen.'

WAT ZIJN IN HET KORT JE CONCLUSIES?

'Het was fijn geweest als er een eenduidige, praktische conclusie uit mijn onderzoek was gerold. Dat is helaas niet het geval. Of een audioboek een nuttig alternatief is voor een papieren boek hangt grotendeels af van het doel waarmee je iets leest. Op het gebied van leesplezier kunnen audioboeken een prettig alternatief vormen voor zwakke lezers. Jongeren die niet zo goed kunnen lezen, hebben vaak wei-

nig zelfvertrouwen als ze een boek oppakken; ze geloven niet dat ze “moeilijke” boeken aankunnen. Als ze de tekst dan horen en merken dat ze het best kunnen volgen, is dat motiverend. Audioboeken kunnen jongeren die worstelen met vloeiend lezen ook in contact brengen met ingewikkeldere thema's en taalgebruik.

Toch zitten er veel haken en ogen aan audiolezen. Als je veel moeite hebt met het ontcijferen van geschreven tekst, helpt alleen luisteren niet om die vaardigheid te verbeteren. Het grootste nadeel van audiolezen is dat het inherent afleidend is: bij het lezen van papier helpen je hand- en oogbewegingen mee om je concentratie te behouden. Als je echt goed wilt luisteren, zou je eigenlijk de hele tijd in een steriele, stille omgeving moeten zitten. Dat doet natuurlijk niemand, dus de kans is groot dat iemand steeds afgeleid raakt bij het luisteren. Er is daardoor minder sprake van onderdompeling, en dat heeft dan ook weer negatieve effecten op het ontwikkelen van bijvoorbeeld je woordenschat of je inlevingsvermogen. Ik ben er overigens wel sceptisch over of er echt zo veel meer onderdompeling plaatsvindt wanneer je een zwakke lezer zonder extra ondersteuning door een boek laat ploegen.

Als laatste is er nog een praktische drempel die audiolezen lastig maakt. Om een audioboek echt behulpzaam

‘Als je echt goed wilt luisteren, zou je eigenlijk de hele tijd in een steriele, stille omgeving moeten zitten. Dat doet natuurlijk niemand’

te maken, moet het best van hoge kwaliteit zijn en het liefst te customizen, zodat snelheid en stem aangepast kunnen worden. Er is nog geen manier om alle leerlingen toegang te geven tot dat soort audioboeken. Niet alles is beschikbaar of goed vindbaar via openbare platforms zoals de online bibliotheek. En hoewel we vaak denken dat elke tiener wel een smartphone heeft, bleek in de coronacrisis toch dat er duizenden kinderen zijn die geen geschikte elektronica hebben voor hun schoolwerk. Dan blijft een fysiek boek uit de (school)bieb toch een stuk toegankelijker.’

JE HEBT HET OOK OVER KARAOKE-LEZEN: WAT ZIJN DE VOORDELEN HIERVAN EN WAT IS HET EFFECT OP INFORMATIE TOT JE NEMEN, SPECIFIEK VOOR ZWAKKERE LEZERS?’

‘Karaokelezen is een vrij nieuwe vorm van lezen die op dit moment vooral wordt aangeboden aan mensen met dyslexie. Je kunt dan naar een boek luisteren, terwijl je op het scherm van een tablet de tekst kunt volgen: net als bij een karaokemachine dus. Ik heb het in mijn scriptie niet alleen over karaokelezen, maar ook algemener over lezen via twee kanalen: lezen met een papieren boek terwijl je meeluistert. Dit zou een vrij eenvoudige manier van leesondersteuning kunnen zijn die best veelbelovend lijkt. Door de papieren

Victorine van Schaick
fonds

Victorine van Schaick

De Victorine van Schaickprijs is vernoemd naar Victorine van Schaick, een Nederlandse bibliothecaris en docent die zich in haar leven sterk heeft gemaakt voor het bibliotheek- en informatievak. Nadat ze in 1976 bij een verkeersongeluk om het leven kwam, richtten vakgenoten het Victorine van Schaickfonds op, waaraan Van Schaicks familie haar hele nalatenschap doneerde. Sinds 1978 onderscheidt het fonds jaarlijks publicaties die bijdragen aan vernieuwing van het informatievak, in samenwerking met beroepsvereniging KNVI.

tekst erbij te houden, zou je je mogelijk weer beter kunnen concentreren op de inhoud. Het is alleen niet helemaal duidelijk of dit echt werkt, of dat het moeten gebruiken van twee bronnen misschien een te hoge drempel is. Daar zou in de toekomst nog meer praktijkonderzoek naar moeten worden gedaan.’

De scriptie van Bastemeijer is te vinden in het Student Repository van de Universiteit Leiden via: <https://bit.ly/scriptieLaurie>.

INITIATIEFPRIJS (2000 EURO): PLEK3

De initiatiefprijs ging naar het team van PLEK3 (plek3.nl) van Bibliotheek Venlo. De jury is onder de indruk van de manier waarop met PLEK3 ‘op innovatieve wijze de maatschappelijke rol van de openbare bibliotheek wordt neergezet’ [PLEK1 is de sociale omgeving van thuis, PLEK2 de sociale omgeving van school en PLEK3 een derde sociale omgeving die losstaat van thuis en school, bijvoorbeeld de bibliotheek – red.]. De droom van Bibliotheek Venlo is dat alle kinderen tot 18 jaar in Venlo toegang hebben tot rijke informatie, in het bijzonder ook kwetsbare groepen, en dat is een inspirerend voorbeeld voor de bibliotheekbranche in meest brede zin, aldus de jury. ‘De relatie met het onderwijs als onderdeel van de Gelijke Kansen-agenda van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) verankert het initiatief stevig in het educatieve veld. Het laat zien hoe de aanpak van verschillende vaardigheden kans biedt om ook op langere termijn achterstanden op jonge leeftijd te voorkomen en de kansenongelijkheid onder kinderen tegen te gaan.’ De jury hoopt met de toekenning van de prijs de bekendheid van PLEK3 te vergroten en daarmee de kans om het concept in meer vestigingen van openbare bibliotheken te realiseren. PLEK3 is in 2020 gestart als pilot, met de Koninklijke Bibliotheek als partner en met subsidie van het VSBfonds en de provincie Limburg.

CURSUSAGENDA

GO opleidingen

2022

JANUARI FEBRUARI

15/01 DATA-ARCHITECTUUR & DATAMANAGEMENT **GAAT DOOR**

14/01 AUDITING IN DE INFORMATIEDIENSTVERLENING **GAAT DOOR**

17/01 COLLECTIES OP ORDE **GAAT DOOR**

20/01 SCHRIJVEN VAN DOELTREFFENDE
RAPPORTEN, NOTITIES & ADVIEZEN **GAAT DOOR**

26/01 LEER BETERE VRAGEN STELLEN

28/01 ZOEKSTRATEGIEËN
VOOR GESTRUCTUREERDE DATABANKEN

28/01 INSTRUCTIEVAARDIGHEDEN

31/01 KLANTGERICHTE INFORMATIEVAARDIGHEDEN **GAAT DOOR**

03/02 OPTIMALISEREN VAN INFORMATIEDIENSTEN **GAAT DOOR**

04/02 AVG & ARCHIEVEN **GAAT DOOR**

04/02 FUNCTIONEEL BEHEER

07/02 STRATEGISCH INZETTEN VAN SOCIAL MEDIA

11/02 MS OFFICE365: SEARCH & METADATABEHEER

11/02 DATA SCIENCE & TEKSTMING

Tentoonstelling MVRDVHNI: The Living Archive of a Studio

Levend archief ontsloten

Hoe richt je een goed digitaal archief in en hoe ontsluit je het vervolgens weer op een makkelijke, interactieve manier? Op die vragen geeft de expositie *MVRDVHNI: The Living Archive of a Studio* antwoord. De tentoonstelling in Het Nieuwe Instituut opent de fysieke en digitale archiefmappen van het internationale architectenbureau MVRDV en toont nieuwe vormen waarin al die informatie kan worden geopenbaard.

Een complete tentoonstelling wijden aan één architectenbureau, dat is eigenlijk niet meer van deze tijd, zegt onderzoeker Marten Kuijpers als hij over de zesde verdieping van Het Nieuwe Instituut wandelt. 'In onze tentoonstellingen zoeken we altijd naar een diepere laag. We gaan de relatie met maatschappelijke vraagstukken aan en benadrukken het aspect van meerstemmigheid. In de regel biedt een eerbetoon aan één bureau die ruimte minder.'

Maar MVRDV is een uitzondering. Het internationale, in Rotterdam gevestigde architectenbureau is bekend van zijn vele projecten over heel de wereld – van het Expo 2000-paviljoen in Hannover tot de Markthal in Rotter-

dam. Recentelijk nog opende pal naast Het Nieuwe Instituut het glanzende depot van Museum Boijmans Van Beuningen (zie ook het kader op p. 29), geroemd in landelijke kranten om 'de innovatieve komvorm en het gedurfde spiegelloppervlak dat maakt dat het gebouw perfect versmelt met het tumult van de stad'.

Het archief van Het Nieuwe Instituut

Het Nieuwe Instituut beheert de Rijkscollectie voor Nederlandse Architectuur en Stedenbouw, die onder meer bestaat uit tekeningen, foto's, affiches en maquettes uit de archieven, en verzamelingen van Nederlandse architecten en stedenbouwers. De rijkscollectie is hoofdzakelijk georganiseerd rond circa achthonderd archieven van ontwerpers, onder wie architecten, stedenbouwkundigen, landschapsar-

chitecten en een aantal instellingen. Samen vormen deze het geheugen van de groei en transformatie die Nederland vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw heeft doorgemaakt. De historische rijkscollectie fungeert als blijvende inspiratiebron voor de actuele werkzaamheden van het instituut, dat er mede door het organiseren van activiteiten en presentaties betekenis aan verleent.

'Voor het opslaan van verschillende bestandstypen bestaan al veel internationale standaarden, maar voor 3D modellen bestaan die nog niet'

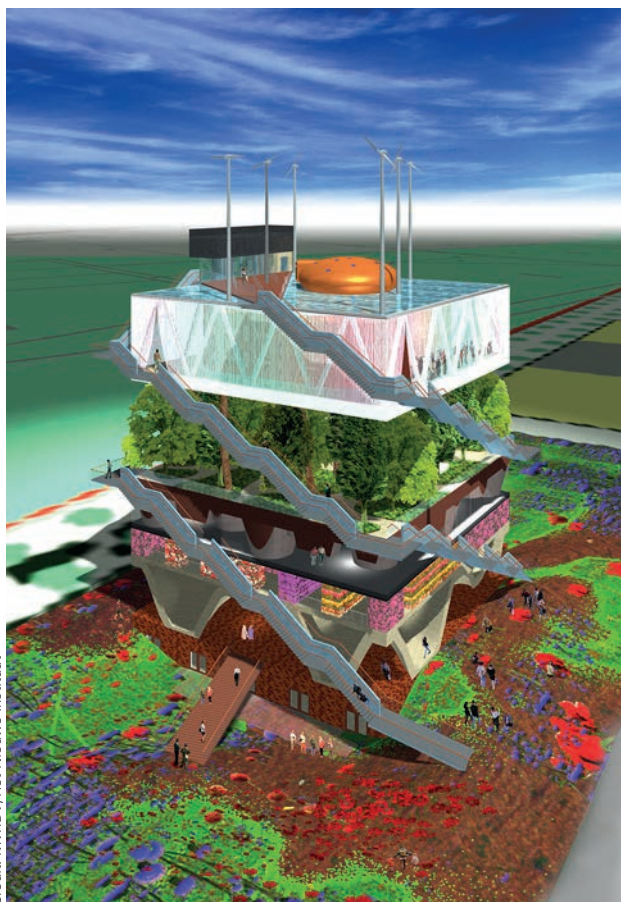
Anne van den Dool
Tekstschrijver, auteur
en cultureel journalist

Digitalisering omarmen

Wie aan de juiste kant staat van Het Nieuwe Instituut, het nationale instituut voor architectuur, design en digitale cultuur, ziet zichzelf in de MVRDV-creatie gereflecteerd. Geen toeval, natuurlijk. 'In 2015 kregen we het archief van de eerste vierhonderd projecten van het bureau in handen, een derde van de meer dan twaalfhonderd die ze inmiddels hebben voltooid', vertelt Kuijpers. 'Dat was bijzonder: normaal gesproken worden archieven pas aan ons overgedragen als een architect overleden is of een bureau niet meer bestaat. Dit zou je kunnen zien als een levend archief, en dus is deze tentoonstelling geen retrospectief maar eerder een conversatie met het bureau.' *The Living Archive of a Studio* is niet voor niets de ondertitel van de tentoonstelling, die op 6 november haar deuren opende. Daaraan vooraf ging een veelomvattend zoekproject. 'Het archief van MVRDV bevat vele meters aan fysiek materiaal, maar ook een harde schijf van meerdere terabytes. Daarmee is het een van de eerste archieven die voor een groot deel digitaal zijn', zegt Kuijpers. 'Vanaf de start van het bureau in 1991 heeft het de digitalisering omarmd. De schijf liet een enorme mappenstructuur zien met bestanden in formaten die we in sommige gevallen niet eens meer konden openen. Soms hadden we MVRDV zelf nodig om toegang te krijgen, en zelfs zij kregen een groot deel van de bestanden niet meer geopend.'

Makkelijker bewaren

Het laat zien dat een digitaal archief zijn eigen uitdagingen kent, vervolgt Kuijpers. 'Een bestand op je computer opslaan voelt veilig, alsof het daar voor de eeuwigheid kan blijven staan,

Credit: MVRDV/Het Nieuwe Instituut

Visualisatie van hoe het Nederlandse paviljoen voor de Expo 2000 in Hannover er volgens een ontwerp uit 1999 uit zou komen te zien.

Digitale grafische weergave (2004) van het interieur en het uitzicht van de Markthal in Rotterdam, uitgevoerd in 2014.

maar uiteindelijk is een papieren tekening veel makkelijker te bewaren en toegankelijk te houden dan een digitaal bestand.’

Toch is het gelukt om meerdere bijzondere schetsen en ontwerpen uit de hoge hoed te toveren. In de expositie is bijvoorbeeld een tekening van een van de eerste ontwerpen van MVRDV te zien – oorspronkelijk gemaakt op de computer, met de hand ingekleurd en van aantekeningen voorzien. Minstens net zo bijzonder is het softwareprogramma dat het architectenbureau rond de millenniumwisseling liet ontwikkelen. Het laat met een druk op de knop zien hoe de stedelijke omgeving van het Ruhrgebied verandert wanneer iedere inwoner van dat gebied in de stad, in het bos of juist aan het water zou willen wonen.

Happiness filter

In de eerste ruimte van de tentoonstelling wordt aan de hand van een selectie objecten een veelheid aan verhalen achter bekende projecten verteld door opdrachtgevers, voormalige stagiairs, medewerkers en natuurlijk de oprichters van het bureau zelf. In de daaropvolgende ruimte vertelt MVRDV zijn eigen geschiedenis aan de hand van drie centrale thema’s: Green, Human

en Dream. De opzet van deze ruimte doet denken aan een kantoortuin, met rijen bureaus, omgeven door archiefdozen. De laatste ruimte toont zes digitale instrumenten die speciaal voor deze tentoonstelling zijn ontwikkeld om de voornamelijk digitale inhoud van het archief te ontsluiten.

Het archief van MVRDV leent zich goed voor een tentoonstelling over al die verschillende invalshoeken. Het laat veel verschillende aspecten van de architectuurpraktijk zien én welke invloed de introductie van de computer daarop had. Wie door de tentoonstelling loopt, begrijpt wat een uitdaging het is om mensen enthousiast te krijgen voor een gebouw dat er nog niet staat. MVRDV heeft daar altijd veel tijd en energie in gestoken, met visualisaties die mensen aanspreken die ook in de tentoonstelling te zien zijn: blauwe lichten, groen gras en actieve mensen. Door MVRDV zelf wordt dit ook wel het ‘happiness filter’ genoemd.

Succesvolle jaren negentig

Daarnaast schetst de tentoonstelling een goed beeld van hoe het er in de jaren negentig aan toe ging. ‘Voor de Nederlandse architectuur was dat een interessante periode’, vertelt Kuijpers. ‘Privatisering kwam op en de over-

Credit: MVRDV/Het Nieuwe Instituut

Digitaal beheer, behoud en ontsluiting

Het Nieuwe Instituut werkt aan de ontwikkeling en implementatie van een digitale voorziening voor beheer en beschikbaarstelling van zijn digitale archieven in het kader van het Project Inrichting Digitaal Archief (PIDA). Het hybride analoge en digitale oeuvre van MVRDV speelt sinds de verwerving in 2015 een centrale rol in dit ontwikkelproces. Het is een zogeheten best practice archive in de ontwikkeling van beleid rond digital preservation en de inrichting van een infrastructuur op dit gebied. Het archief van MVRDV vormt daarvoor een mooie casus: al sinds de oprichting in de jaren tachtig houdt het bureau zich bezig met de overgang van ontwerpen op papier naar digitaal. Die computerisering is terug te zien in het MVRDV-archief. De stukken weerspiegelen de ontwikkeling van een papieren beginperiode, via een tijdvak waarin parallel op papier en digitaal wordt gewerkt naar een latere fase waarin het digitale de overhand krijgt.

Architectuur Dichterbij

Het archief van architectenbureau MVRDV, dat bestaat uit zowel digitale als analoge stukken, is sinds 2015 in beheer van Het Nieuwe Instituut. Ter voorbereiding op de tentoonstelling zijn in een recordtempo van drie maanden 45.000 analoge archiefstukken gedigitaliseerd in het digilab van het instituut. Dit is mede tot stand gekomen en verder geprofessionaliseerd in het kader van Architectuur Dichterbij: een grootschalig programma gericht op de restauratie, conservering en digitalisering van de Rijkscollectie voor Nederlandse Architectuur en Stedenbouw die het instituut beheert.

heid trok zich terug. Hierdoor veranderde de positie van architecten in de maatschappij. Zij moesten zich steeds meer tot marktpartijen verhouden. Het gebouw als icoon deed zijn intrede: architectuur vertegenwoordigde een bepaalde status en waarde. Gesteund door een veelomvattend stimuleringsbeleid en een uitgebreid pakket aan subsidies werd het werk van Nederlandse architecten ook buiten de landsgrenzen bekend en stond het al gauw te boek als Superdutch.'

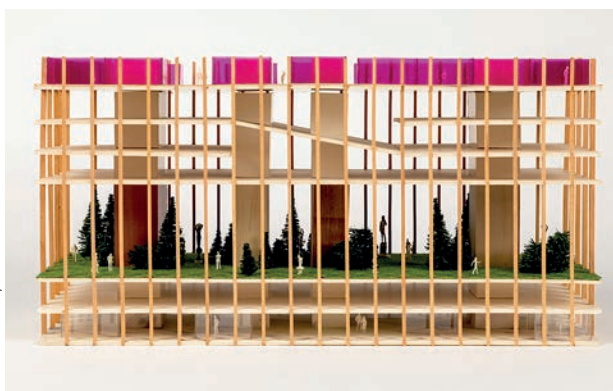
In die succesvolle jaren negentig kreeg de architect de allure van een superster. Zo niet bij MVRDV. 'In deze tentoonstelling willen we ook laten zien dat voor dit bureau het eindproduct niet uit de koker van één genie komt, maar het resultaat is van een intensieve sa-

Beeld van bibliotheek de Boekenberg in Spijkenisse, 2003.

Credit: MVRDV/Het Nieuwe Instituut

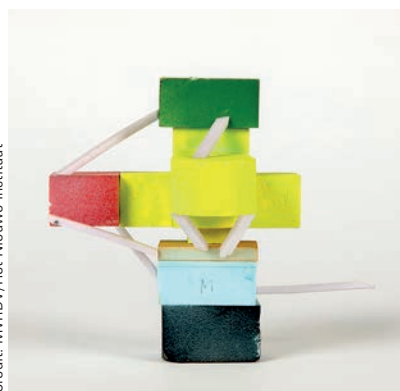

Credit: MVRDV/Het Nieuwe Instituut

Maquette Europees Patent Bureau, Den Haag 2004-2005.

Credit: MVRDV/Het Nieuwe Instituut

Maquette Oslo Opera House, 2000.

Foto's: Ossip van Duivenbode

Eerste publiek toegankelijke kunstdepot ter wereld

Een van de meest recente ontwerpen van MVRDV is het Depot Boijmans Van Beuningen, pal naast Het Nieuwe Instituut waar de tentoonstelling over het bureau gelijktijdig opende met het depot. Depot Boijmans Van Beuningen biedt de bezoeker een blik achter de schermen van de museumwereld en toont wat er komt kijken bij het onderhouden en verzorgen van een kunstcollectie met ruim 151.000 kunstwerken. Alle kunstwerken worden opgeslagen voor het oog van de bezoeker – het depot biedt hiermee een backstagekaart voor museumliefhebbers en is een nieuwe, bijzondere manier om collecties te ontsluiten.

Credit: Alice Bucknell

Credit: Alice Bucknell

Uit *Zonamata* van Alice Bucknell, een multimediaal werk, gebouwd in een game op basis van 3D modellen uit het digitale archief van MVRDV. Het plot en script zijn geschreven door de AI-taal GPT-3, waarmee het werk speculeert op een toekomstvisie die gegenereerd wordt door algoritmes, en de verstrengeling van architectuur, kunstmatige intelligentie, natuur en technologie die daar deel van uitmaakt.

Credit: Eline Wieland

Screen records uit de VR-tool van Eline Wieland waarmee bezoekers en onderzoekers de eerder gemaakte ruimtelijke installaties van MVRDV kunnen herbeleven in een VR-omgeving.

menwerking met een heel team, van de stagiair en medewerker tot de ingenieur en opdrachtgever.’

Digitale doorzoektools

Ook de tentoonstelling zelf is weer een product van zijn eigen tijd. ‘We wilden het gesprek aangaan: met de bezoeker, in de vorm van interactieve elementen, maar zeker ook met het architectenbureau zelf. In de video’s en luister-

fragmenten laten we hen zelf aan het woord.’

Een waardevolle toevoeging aan de expositie vormen de zes instrumenten die Het Nieuwe Instituut liet ontwerpen. Deze laten op een speelse manier zien op welke verschillende manieren je een digitaal archief toegankelijk kunt maken. Waar het in het kilometerslange fysieke archief maanden zou kunnen duren om alle documenten te doorzoeken op een specifieke zoekterm, kan dat in het digitale archief binnen een aantal seconden.

De honderdduizenden e-mails, Word-documenten, afbeeldingen en 3D modellen die MVRDV zes jaar geleden aan Het Nieuwe Instituut overdroeg, dienden als basis voor de zes nieuwe digitale instrumenten, ontwikkeld door evenzoveel ontwerpers, onder wie ook MVRDV zelf. Carl Rethmann maakte bijvoorbeeld een door middel van machine learning getraind instrument dat de meer dan tweehonderdduizend afbeeldingen en renderings uit het digitale archief van MVRDV gebruikt om nieuwe, denkbeeldige ontwerpen van het bureau te genereren. De bezoeker kan stukken blauw schuim onder een camera plaatsen die direct worden omgezet in een nieuw MVRDV-project. Zo laat Rethmann zien hoe archieven kunnen worden gebruikt voor het maken van nieuwe ontwerpen.

Giacomo Nanni en Francesca Morini creëerden een instrument dat inzichtelijk maakt hoe vaak bepaalde termen zijn gebruikt in alle e-mailwisselingen en Word-documenten uit het digitale archief van MVRDV. Hierdoor ontstaan honderden tijdlijnen die de opkomst van verschillende trends laten zien. Vervolgens wordt op basis van artificiële intelligentie een beschrijving van een fictief project ontwikkeld, gebaseerd op door MVRDV geschreven teksten.

Kennis expositie gebruiken

Wat gebeurt na deze tentoonstelling met alle opgedane kennis? ‘Belangrijk voor het instituut is allereerst het gesprek over de ontwikkelde digitale tools’, zegt Kuijpers. ‘Deze instrumenten tonen interessante mogelijkheden die op het gehele archief kunnen

worden toegepast, maar ze stellen het instituut ook voor bepaalde vragen. Hoe ga je bijvoorbeeld om met het intellectueel eigendom van een archiefvormer? Hoe preserveer je digitaal archiefmateriaal? En praktischer: hoe kunnen we de door Nanni en Morini ontwikkelde teksttool zo inzetten dat we die ook succesvol op andere collecties kunnen toepassen? Ook de manier waarop we verhalen bij MVRDV hebben opgehaald, willen we breder gaan inzetten. Deze mondelinge geschiedenissen bieden een enorme meerwaarde als toevoeging op het materiaal dat je bewaart.’

Voor Het Nieuwe Instituut als beheerder van de Rijkscollectie voor Nederlandse Architectuur en Stedenbouw zijn er veel richtlijnen om rekening mee te houden. ‘Hoe slaan we bijvoorbeeld verschillende bestandstypen zo op dat ze ook over tientallen jaren nog gemakkelijk kunnen worden ontsloten? Daarvoor zijn al veel internationale standaarden, maar voor 3D modellen zijn die er bijvoorbeeld nog niet. Met deze tentoonstelling leveren we aan dat gesprek hopelijk ook een bijdrage.’

Geen showcase

Deze tentoonstelling is geen showcase, benadrukt Kuijpers. ‘We willen niet laten zien wat we allemaal kunnen, maar een startpunt bieden voor een nieuw gesprek: wie kunnen we aan het woord laten om een vollediger beeld te scheppen? Wat is er mogelijk in de wereld van het digitale archief? Kan kunstmatige intelligentie leren van het verleden om te speculeren over een nieuwe toekomst? Wat kunnen we doorontwikkelen, al dan niet met gebundelde krachten?’

Die samenwerking zit ook in de genen van MVRDV. ‘Wanneer we deze tentoonstelling tien jaar geleden hadden georganiseerd, hadden we een aantal zuilen met maquettes en een spot erop neergezet. Nu laten we het architectenbureau zelf aan het woord.’

— **Meer:** —
 > de expositie:
mrvdvhni.hetnieuweinstituut.nl
 > de digitale zoektools:
mrvdvhni.hetnieuweinstituut.nl/tools

**KB
ONDERZOEKS-
KRONIEK**

**GESPOT
+
GELEZEN
+
VERENIGINGEN
+
LIFEHACKING
+
FAVORIETEN**

‘Algoritmes zijn niet goed getraind op de Nederlandse taal’

**Het NAIN-consortium (Nederlandse AI voor het Nederlands)
presenteert een landschapskaart van de huidige staat van
taal- en spraaktechnologie in Nederland en Vlaanderen
van waaruit de komende vijf jaar kan worden gewerkt aan
de ontwikkeling van nieuwe technologie, aldus een bericht
op informatieprofessional.nl.**

[@informatieprofessional](https://www.facebook.com/informatieprofessional)

[@IPnieuws](https://twitter.com/IPnieuws)

[linkedin.com/company/informatieprofessional](https://www.linkedin.com/company/informatieprofessional)

BETER ZOEKEN MET MICRO-ELEKTRONICA

Experimenten met sensoren en microcomputers, van big data naar het kleinschalige: de Koninklijke Bibliotheek onderzoekt nieuwe mogelijkheden om de beleving van de bezoeker naar een hoger niveau te tillen.

Het gemak waarmee je zaken kunt opzoeken op je smartphone is verbazingwekkend, maar de gesloten natuur ervan is een enorme barrière om achter de werking van een dergelijk apparaat te komen. Eben Upton, een van de oprichters van de Raspberry Pi Foundation, zag deze ontwikkeling en maakte het tot zijn doel om de hardware in smartphones toegankelijker te maken. Hij ontwikkelde een betaalbare microcomputer die volledig open source is om meer grip te krijgen op hoe dingen werken. Toen ik met computers leerde werken, was ik gefascineerd door het feit dat je niet alleen programma's kon draaien maar deze ook zelf kon aanpassen. Dit was bij de computers waarmee ik opgroeide relatief eenvoudig te doen (herinner je je AUTOEXEC.BAT nog?). Deze mogelijkheid ontbreekt echter in het huidige IT-landschap. Probeer maar eens het opstarten van een smartphone aan te passen of het logo van Android of iOS op z'n kop te presenteren.

Willem Jan Faber

Research software engineer
bij de Koninklijke Bibliotheek

Kranten-swiper

Het open source maken van krachtige hardware, zoals Upton deed, resulteerde in een explosie van creativiteit. Zoek maar eens op 'raspberry projects' en je krijgt een lange lijst met projecten. Omdat we bij de KB niet vies zijn van experimenteren, hebben we een aantal Raspberry Pi's ingezet om interactie met de bibliotheekbezoeker te stimuleren.

Interactieve leestafel in wording.

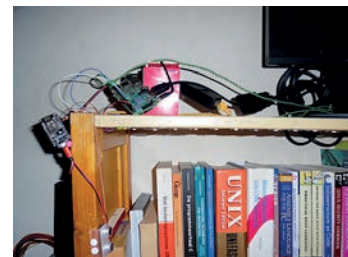
Zo zijn we samen met een meubelmaker aan de slag gegaan om een leestafel te ontwikkelen met daarin onder andere een Raspberry Pi. Deze tafel heeft twee ingebouwde schermen waarop de lezer het jaartal en de datum van een krant kan intoetsen, maar ook de krantentitel. Het resultaat wordt vervolgens op het scherm getoond. Met een swipe-gebaar kan de lezer door de krant bladeren, wat ondersteund wordt door 3D animatie en geluid. Door corona is de verdere ontwikkeling hiervan tijdelijk stil komen te liggen, maar zodra we weer volledig open zijn, is iedereen welkom om aan de leestafel plaats te nemen.

Interactieve boekenplank

Tijdens de lockdown ben ik mijn eigen kast met boeken gaan

omvormen tot 'slimme' boekenkast. Door gebruik te maken van sensoren die afstanden kunnen meten, is de kast in staat te weten welk boek er van de plank wordt gehaald. Dit biedt de mogelijkheid om additionele informatie over het boek direct te tonen aan de lezer, maar ook om andere acties te triggeren, zoals het voorlezen van de titel van het boek. De vervolgstap waaraan ik nu werk, is spraakgestuurd zoeken in de kast waarbij het gezochte boek oplicht met een ledstrip. Het verwerken van de spraak gebeurt lokaal, want privacy is key, zie ook het concept edge computing.

Meer informatie over deze projecten en de codes vind je op het blog *Internet of Things for libraries* via <https://willemjan.github.io/>.

Slimme boekenkast in wording.

SYMBIOSE VAN MENS, DIER EN MACHINE

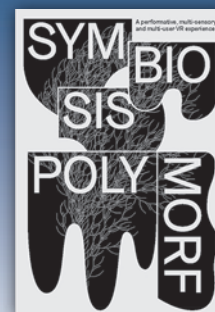
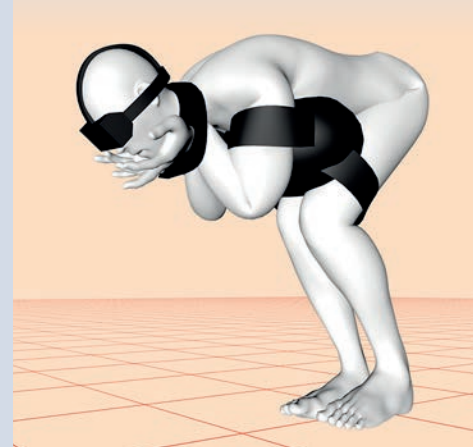
De première was in Eye Filmmuseum tijdens de IDFA vorige maand, maar de productie gaat vast nog eens ergens anders – corona en weder dienende – aan het publiek worden getoond. Of beter: door het publiek worden beleefd. Want *Symbiosis* is een 'performative, multi-user, multi-sensory VR-installatie', geïnspireerd door het boek *Staying with the Trouble* van wetenschapsfilosoof Donna Haraway.

In het kort: op de ruïnes van het Antropoceen heeft de mensheid plaatsgemaakt voor een biotoop vol gemengde levensvormen; kruisingen van mens, dier en machine, ofwel kunstmatig gecreëerde biochemische levensvormen, genetisch gemanipuleerde wezens, chemische robots en autonome kunstmatige intelligenties. Er is geen competitie maar symbiose: een gedeelde leefwereld met gedeelde middelen, lichamen en informatie.

Met *Symbiosis* kruipen 'spelers' in de huid van deze wezens. De virtuele wereld die zij krijgen voorgeschoteld, wordt aangevuld met geur, soft robotics en voedsel. Hoe beïnvloedt kruisbestuiving met andere wezens ons als mens? En welke filosofische, juridische, emotionele of fysieke consequenties zou die vermenging hebben? Voor wie alvast over het project wil lezen, is er een kleurrijk boekje.

Wat: VR-'film' *Symbiosis*
Gepresenteerd door:
 Eye Filmmuseum en IDFA DocLab in samenwerking met STRP tijdens IDFA 2021
Ontworpen en geproduceerd door: Polymorf in samenwerking met Studio Biarritz

Symbiosis Polymorf
 The Eriskay
 Connection | ISBN
 9789492051776 |
 € 12,00 |
 96 pagina's |
 ideabooks.nl

KNUFFELCONTACT & WATERWAPPIE

De kracht van nieuwe woorden | Vivien Waszink en Veronique De Tier | Scrip-tum/INT | paperback 9789463192446 | € 14,99 | 173 p. | neologismen.ivdnt.org/search

In coronatijd kwamen er veel nieuwe woorden bij: plotseling zaten we midden in een anderhalvemetersamenleving, gingen we bij elkaar op raamvisite, vierden we blokjesverjaardagen en voelden we ons na een dag zoomen echte zoom-zombies. Maar niet alleen corona zorgt voor nieuwe woorden, weet

het Instituut voor de Nederlandse taal (INT); nieuwe woorden ontstaan bijna dagelijks en in allerlei situaties. Denk aan knalpotterreureur, woke boomer en haveremelkelite. Sommige van deze neologismen komen terecht in ons alledaagse taalgebruik, maar vele verdwijnen weer. Nieuwe woorden – en dan ook de minder beklijvende – zitten vaak interessant in elkaar. Daarom heeft het INT het Woordenboek van Nieuwe Woorden (WNW) opgezet, waarvan de eerste resultaten, ruim zesduizend woorden, online staan. Het zal vanaf nu voortdurend worden aangevuld en geüpdatet. Daarnaast is het bijbehorende

populairwetenschappelijke boek *Knuffelcontact & Waterwappie* uitgebracht, waarin Vivien Waszink en Veronique De Tier meer informatie geven over nieuwe woorden en hun achtergronden. <

Tip voor een boek, onderzoek, paper of ander geschreven werk dat interessant zou kunnen zijn voor collega-IP'ers? Laat het weten via redactie@informatie-professional.nl.

HYBRIDE BIJEENKOMSTEN

Praktische gids voor effectief en sprankelend samenwerken | Matthijs Steeneveld, Annemieke Mintjes en Martha Buning | Boom | paperback 9789024444731 | € 23,50 | e-book 9789024444748 | € 17,95 | 176 p.

Het hybride werken is inmiddels in steeds meer organisaties ingeburgerd. Wil je het goed doen, dan hoort daar ook een nieuwe manier

van interactie bij. Een lastige taak, zo weten Matthijs Steeneveld, Annemieke Mintjes en Martha Buning. Daarom schreven zij hun boek met tips, tools en werkvormen voor het organiseren en faciliteren van hybride, offline en online bijeenkomsten met betrokkenheid en aandacht voor elkaar. De werkvormen en tools zijn gebaseerd op wetenschappelijke inzichten, de persoonlijke ervaringen van de auteurs bij allerlei organisaties en adviezen van vele anderen. <

NIET WEER EEN ONDERZOEK

Onderzoek met impact in het publieke domein | Lysias advies (Magdeleen Sturm, Yoram Poot, Jolanda Edwards, Pieter van Eijdsden, Sylvana Rikkert en Clemens Sengers) | Haystack | paperback 9789461264756 | € 25 | 200 p.

Aan de lopende band verlenen gemeenten, ministeries en andere overheidsorganisaties opdrachten aan onderzoekers. Veel van deze onderzoeken leiden niet tot maatschappelijk resultaat en belanden 'in de la' of leiden juist tot meer controverse. 'Zonde van publieke middelen en schadelijk voor

FOUTJE MOET KUNNEN

Hoe machthebbers beslissen over wonen, welzijn en onderwijs | Klaas Mulder | Haystack | paperback 9789461264701 | € 25 | e-book 9789461264909 | € 20 | 320 p.

Het aantal affaires waarbij de overheid het mikpunt is van stevige kritiek is de afgelopen jaren snel gegroeid. Verschillende politici denken dat meer transparantie het vertrouwen in de overheid zal herstellen. Niet doen, zegt Klaas Mulder, want bekend maakt in dit geval onbemind: transparantie zou slechts

zichtbaar maken wat er allemaal misgaat. Het lage vertrouwen is vooral het gevolg van de ondermaatsse prestaties die maatschappelijke organisaties leveren op al die terreinen waar mensen maatwerk nodig hebben maar standaardvoorzieningen krijgen aangeboden. Hoe meer je weet van de wijze waarop dat aanbod tot stand komt, hoe groter de verbijstering. Voor vertrouwen is transparantie daarom geen oplossing, vindt filosoof en dwarsdenker Mulder, maar zijn betere prestaties nodig. Hij houdt met zijn boek een pleidooi voor meer precisie en maatwerk bij een overheid die een

steeds groter deel van ons geld en leven controleert. Het boek is activistisch maar geeft ook originele handvatten om de grote uitdagingen van onze tijd op te pakken. <

MACHIAVELLI OP DE WERKVLOER

Politieke vaardigheden voor managers

| Math de Vaan | Boom | paperback
9789024443086 | € 29,50 |
e-book 9789024443093 | € 23,95
| 256 p.

Organisatiepolitiek: je kunt er als manager niet omheen. Zeker niet als je meer voor elkaar wilt krijgen en met plezier je werk wilt doen, weet socioloog en cultureel antro-

poloog Math de Vaan. Aan de buitenkant manifesteert het politieke spel zich vaak als een eenvoudig praatje op de gang. Wat erachter schuilgaat, is echter complexer en vergt een scherpe blik op belangen en krachtenvelden. En of we het nu willen of niet, het is een alledaags en nuttig onderdeel van de sociale dynamiek tussen mensen. Sterker nog, we zijn waarschijnlijk allemaal vaker politiek bezig dan we in de gaten hebben. Hoe dat uitpakt is een tweede, en daar gaat dit boek

over. De Vaan brengt allereerst het speelveld in kaart dat zich letterlijk uitstrekt van de boardroom tot de toiletten en videobellen. Daarna komen de speler en de drie basisvaardigheden in beeld die je nodig hebt om het spel te spelen. Het derde deel gaat over het spel zelf: de machtsbronnen waar je mee te maken hebt en de speltypen die er zijn. Tot slot is er nog aandacht voor de ethische kant van het politieke spel. <

het vertrouwen in de overheid', stellen de auteurs. Ze schetsen in hun boek aan de hand van bekende en onbekende cases een indringend beeld van de gevolgen van strategische en praktische keuzes voor en tijdens onderzoek voor het publieke domein. Ook geven ze negentien adviezen die moeten bijdragen aan onderzoek met meer maatschappelijke impact. Zo vinden ze dat altijd bekend moet zijn wie het onderzoek laat uitvoeren en wie het betaalt. Ook moet net als bij wetenschappelijk onderzoek duidelijk zijn hoe het onderzoek is uitgevoerd. Het belangrijkste advies is echter dat vanaf de start de intentie en het motief van de opdrachtgever helder moeten zijn. 'Voorkom dat de resultaten al vaststaan voordat het onderzoek is uitgevoerd, dat belanghebbenden de uitkomsten niet herkennen of dat conclusies niet overeind blijven', aldus de auteurs. <

GEBOUWD OM TE BEWAREN

Waar staan we met erfgoeddepots in Nederland? | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed | 146 p. | gratis te downloaden via cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2021/01/01/gebouwd-om-te-bewaren

In deze publicatie vertellen verschillende professionals over hun ervaring bij het ontwikkelen, beheren of onderzoeken van een erfgoeddepot. Met 21 bijdragen wordt ingegaan op de achtergronden van het ontwerpen van een depot tot op het dagelijkse beheer ervan. De publicatie is bedoeld als inspiratie voor collega's in het erfgoedveld die bezig zijn met het optimaliseren van de opslag van cultuurobjecten. <

Gebouwd om te bewaren

Waar staan we met Erfgoeddepots in Nederland?

Digitaal Register van Overledenen in de maak

Kunnen politiearchieven uit de Tweede Wereldoorlog, brieven van families uit de jaren vijftig of notulen van de kerkenraad uit de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw openbaar worden gemaakt, het liefst online?

Archieven en erfgoedinstellingen worstelen dagelijks met deze vraag. Scannen, indiceren en online publiceren van archieven beantwoordt aan het beleidsdoel om historische bronnen voor een breed publiek toegankelijk te maken, maar als er data over levende personen tussen het materiaal zitten, schend je de

privacywet, vooral als het om gevoelige gegevens gaat. Om dit dilemma op te lossen, is het cruciaal om te weten of de personen die in jouw archiefbestanden voorkomen nog leven. Je hebt een digitaal Nationaal Register van Overledenen (NRO) van de laatste honderd jaar nodig. Als archief- of erfgoedinstelling kun je dan je eigen

gedigitaliseerde archiefinformatie tegen dit NRO aanhouden, het zogenaamde 'matchen', en nagaan welke personen daarin voorkomen. Voor overledenen geldt de privacywet niet, dus die gegevens mogen in principe openbaar worden.

ZES MILJOEN KAARTEN

Toen het Centraal Bureau voor Genealogie (CBG) aankondigde dat zij hun enorme bestand van persoonskaarten met overlijdensgegevens uit de periode 1939-1994 gaan scannen en digitaal gaan ontsluiten, was de KVAN dan ook zeer enthousiast.

Het gaat om circa zes miljoen kaarten, en op dit moment van schrijven (half november) is het CBG al over de helft. Het scannen moet in het eerste kwartaal van 2022 klaar zijn.

CROWDSOURCING EN AI

Tegelijkertijd bekijkt het CBG hoe dit enorme bestand toegankelijk kan worden gemaakt; waarschijnlijk zal dit gebeuren met een combinatie van crowdsourcing en artificiële intelligentie. Ook worden diverse technieken van matching voorbereid. Het nieuwe bestand zal, gecombineerd met andere bronnen, waaronder de persoonslijsten van na 1994 en de bestanden van wiewaswie.nl, een digitaal Nationaal Register van Overledenen van de laatste honderd jaar gaan vormen. Naar verwachting kan, na een proefperiode, in 2023 het uiteindelijke matches plaatsvinden. De KVAN ondersteunt dit project in alle fasen van harte.

Meer informatie vind je op:

- > <https://bit.ly/digitaalregisterKVAN>
- > <https://bit.ly/persoonskaartenCBG>

Virtuele middag over leesclubs

Leesclubs zijn in coronatijd door veel lezers (her-)ontdekt, ook dankzij de mogelijkheid van online-bijeenkomsten. Soms faciliteren bibliotheken deze leesclubs voor bijvoorbeeld collega's, studenten en buurtbewoners. Op maandagmiddag 31 januari 2022 organiseert de interessegroep Onderwijs en Onderzoek (bibliotheken) van de KNVI een virtuele middag over Leesclubs en Bibliotheken. De bijeenkomst biedt een inkijkje in de veelzijdigheid van leesclubs, met ruimte voor verhalen van de oprichters en lezers, inclusief tips en tricks. Zie voor het programma en meer informatie knvi.nl > actueel > agenda.

We gaan het meemaken

Tweede klas voortgezet onderwijs: China staat op het menu. Ik overhoor mijn dochter over iPhone City (Zhengzhou) – 500.000 devices per dag rollen er op hoogtijdagen van de band – en over de wijze waarop China zijn nieuwe zijderoutes aanlegt en astronomische bedragen van 1000 miljard euro investeert om handel te drijven met het westen. Ook: hoe eventuele wanbetalers van geleend Chinees geld voor – zeg – een nieuwe haven worden geholpen, namelijk dat China de haven zelf runt.

We lezen over het stedelijk gebied met 130 miljoen Chinezen ten noorden van Hongkong in de provincie Guangdong, getallen zo groot dat ze abstract zijn. En we lezen over de *social score*, waarbij de 'norm' inmiddels al vijf keer is verhoogd – dat helpt bij controle en segregatie. Wie tegen is of onder de radar leeft, heeft het slecht of doneert verplicht z'n organen.

BOA'S ZONDER BAAN

Terwijl TikTok-filmpjes voorbijflitsen, mijmeren we over de toekomst. Wat als straks robot Xavier – primeur in Singapore – ook door onze straten rijdt? Sigaretje roken of te dicht bij iemand in de buurt, en het robotwagentje spreekt je aan en registreert het gebeuren. De volgende fase is koppeling met enkele vliegende drones, de QR-codes op de smartphone voor de bijbehorende social score en het weren van ongewilde sujetten op bijeenkomsten of in gebouwen, en tel uit je winst. Die vijfduizend opgeleide boa's zullen snel zonder baan zijn. Of juist niet?

ZWAKHEDEN TECHNOLOGIE

Technologie heeft zo haar zwakheden. In de afgelopen

periode, en binnen een week tijd, heb ik in ieder geval mogen genieten van het stilvallen van de Facebook-familie en daarna nog twee grote storingen bij Vodafone. De impact van dergelijke incidenten is groot. Griezellig. En gelijk een beetje hoopvol, gek genoeg, want ook de techgiganten blijken door een relatief kleine interventie ineens niet meer zo machtig. Voor hun aandelenkoers is het vooralsnog niet zo impactvol – dat kun je immers

plannen en beïnvloeden. Ook griezelig. Het geeft maar weer aan hoe afhankelijk we zijn van technologie, en ook hoe flexibel we als mens zijn als het misloopt. Jammer van alle gemiste oproepen en online afspraken. Mijn leven stond – gelukkig – nog niet op zijn kop. Het uitvallen van sociale media is minder spannend dan het stilvallen van een autofabriek, het stilleggen van de scheepvaart op belangrijke vaarwegen, zoals het Suezkanaal, of de hick-

ups in de haven van Ningbo-Zhoushan. Nog steeds ervaren sommige bedrijven problemen hierdoor, waaronder de stijging van de prijs van containervervoer. Extra griezelig. Sociale surveillance, het weren van (Euro)parlementariërs in hun gebouw, bedrijven die stilvallen en essentiële logistiek die hapert: we gaan het allemaal steeds vaker meemaken.

Wouter Bronsgeest, duovoorzitter van de KNVI

'Wat als straks robot Xavier – primeur in Singapore – ook door onze straten rijdt?'

Foto: HTX

WAAR IS MIJN BESTAND?

DELVE

Office 365, dat zijn meer dan twintig apps. Wanneer jouw werkgever gebruikmaakt van dit Microsoft-product, is de kans groot dat jij documenten maakt en deelt in verschillende van deze apps. Met Office Delve houd je het overzicht. Je komt bij Delve uit wanneer je in de onlineversies van de Office 365-apps via je accountbeheer rechtsboven naar Mijn Office-profiel of rechtstreeks naar delve.office.com gaat.

Aan de basis van Delve staat Office Graph. Deze technologie brengt relaties tussen inhoud en activiteiten binnen Office 365 in kaart. Hierdoor zie je telkens, als je naar Delve gaat, de documenten die op dat moment waarschijnlijk het meest relevant voor je zijn. Dit zijn documenten die zijn opgeslagen in OneDrive of SharePoint, of die met jou zijn gedeeld als bijlagen in e-mailberichten. Je hoeft de titel of locatie van de documenten niet te onthouden. Delve toont automatisch de documenten waaraan je het laatst hebt gewerkt. Daarnaast zie je de collega's met wie je vaak samenwerkt, inclusief hun contactgegevens, de links naar documenten die jullie delen en een overzicht van documenten waaraan zij hebben gewerkt.

In Delve worden nooit machtigingen gewijzigd. Je ziet dus alleen de documenten waarvoor je al gemachtigd bent om ze te openen en anderen kunnen jouw privédocumenten niet zien. Je kunt in Delve een document als favoriet markeren of aan een bord toevoegen. Borden zijn voor iedereen in de organisatie zichtbaar en via de linkerkolom toegankelijk. Overigens maakt de Office 365-startpagina, office.com, ook gebruik van dezelfde Office Graph-technologie.

Leen Liefsoens

Redacteur van IP en senior informatiespecialist bij de bibliotheek van De Haagse Hogeschool

We combineren tegenwoordig lokale opslag met opslag in de cloud. Daarbij maken we gebruik van allerlei apps. Het vinden van dat ene bestand op al die verschillende plekken is bepaald geen sinecure. Daarom een drietal zoektools die je hierbij kunnen helpen.

SEARCHABLE.AI

Gebruik je naast OneDrive ook nog andere cloudopslag, zoals Dropbox of Google Drive? Dan is de online tool searchable.ai een mooie toevoeging om te gebruiken naast Delve. Via searchable.ai maak je eerst een gratis account aan. Daarna voeg je de diensten die jij gebruikt toe aan je account. Naast cloudopslag kunnen dat ook e-mailproviders als Gmail en samenwerkingstools als Slack zijn. In totaal zijn nu negen diensten beschikbaar, maar [Searchable.ai](https://searchable.ai) kondigt aan er nog twaalf aan te gaan toevoegen, waaronder Trello.

Geef de tool even de tijd om alle door jou toegevoegde diensten te indexeren. Als dat is gebeurd, kun je op al je apparaten al jouw documenten bij die diverse diensten vanaf één plek doorzoeken: via searchable.ai. Je hebt zelfs de mogelijkheid om lokale mappen toe te voegen aan de index van [Searchable.ai](https://searchable.ai). Dit doe je via de desktop-app, te downloaden op searchable.ai/beta.

EXSELO

Delve en [Searchable.ai](https://searchable.ai) indexeren alleen bijlagen in e-mailberichten. Is dat niet voldoende en wil je ook zoeken in de tekst van e-mails?

Overweeg dan het softwareprogramma [Exselo](https://exselo.com), gratis te downloaden via exselo.com.

Na installatie en registratie voeg je via de instellingen je Outlook-e-mailaccounts toe aan de index van [Exselo](https://exselo.com). Hier kun je ook mappen aan de index toevoegen die op je computer staan. De documenten die je hebt opgeslagen bij cloud-diensten, worden door [Exselo](https://exselo.com) geïndexeerd via de lokale mappen op je computer die automatisch worden aangemaakt wanneer je je clouddiensten synchroniseert met je computer. [Exselo](https://exselo.com) heeft handige filter- en geavanceerde samenwerkingsopties. Voor [Exselo](https://exselo.com) is Oracle Java Runtime Environment 8, Microsoft .NET Framework 4.5 en Outlook 2010 of nieuwer vereist. <

Wie: Manon Nout-Clements

Wat: medewerker Informatiebeheer bij DOXsupport. Ik ondersteun bij het inrichten en beheren van informatiestromen, zowel voor gegevens op papier als digitaal.

Momenteel bezig met: diverse projecten met digitale achterstanden, en daarnaast met de implementatie en uitrol van SharePoint.

FILM

Mijn favoriete film is *Divergent*, waarin de maatschappij is onderverdeeld in vijf fracties. Onderverdelen is iets wat ik in mijn werk veel doe. Ik beslis wat er met een bepaald document of met een bepaalde zaak gebeurt. Moet je je blindstaren op de bestaande onderverdeling of verder kijken naar andere mogelijkheden?

MUSEUM

Tijdens mijn opleiding Cultureel Erfgoed

heb ik diverse musea in binnen- en buitenland bezocht. Het Jüdisches Museum Berlin is een van mijn favorieten, vooral omdat de architectuur van het gebouw het verhaal versterkt. Het gebouw zorgt ook voor een ontheemd gevoel, waardoor je met een andere blik naar de objecten kijkt.

MUZIEK

Ik heb geen favoriet muziekgenre. Artiesten die mij aanspreken, zijn Pink en Lady Gaga. De combinatie tussen hun soms excentrieke uiterlijk en de maatschappelijke boodschap die ze uitdragen, zorgt bij mij voor het bewustzijn dat je een boodschap altijd goed moet verpakken.

Zakelijk gebruik ik veel LinkedIn om op de hoogte te blijven van wat er speelt in het vakgebied. Ik lees veel berichten en discussies; dit zorgt er soms voor dat ik me in bepaalde onderwerpen verder ga verdiepen.

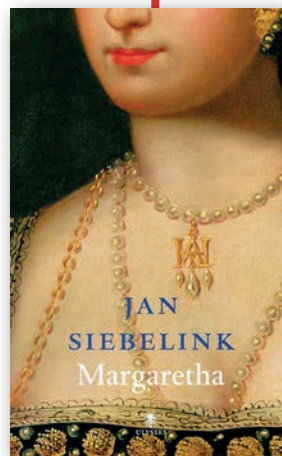
BIBLIOTHEEK

De British Library vind ik bijzonder, voornamelijk om haar grootte – miljoenen items en kilometers aan boekenplanken. Ook is de bibliotheek de thuisbasis van het Sound Archive, waar miljoenen geluiden zijn opgeslagen, zelfs uit de negentiende eeuw! Bijzonder dat we die nu nog steeds kunnen beluisteren.

Foto: Kippa Matthews

MUST-READ

Historische romans spreken mij erg aan, zoals *Margaretha* van Jan Siebelink. Dat op basis van historische bronnen haar levensverhaal achterhaald kan worden, gecombineerd met een beetje fantasie van de schrijver, zorgt voor uren leesplezier. Uit dit soort boeken blijkt ook nut en noodzaak van het opslaan van informatie.

Met de kennis van (n)u!

schrijf u in voor onze webinar

www.ingressus.nl/evenementen/

Volg een van onze gratis online kennissessies over het optimaal aanbieden en toegankelijk maken van uw (digitale) collectie & content via de Vakliteratuur app.

De Hoge Raad der Nederlanden ging u al voor in het inrichten van een persoonlijke kennisomgeving.

INGRESSUS

www.ingressus.nl/evenementen/